

Maatilojen energiaohjelman toimeenpanoa valmisteleavan työryhmän loppuraportti

Helsinki 2009

Maatilojen energiaohjelman toimeenpanoa valmisteleavan työryhmän loppuraportti

Helsinki 2009

Maa- ja metsätalousministeriölle

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 1.5.2008 Maatilojen energiaohjelman toimeenpanoa valmistelevan työryhmän. Työryhmän tehtävä on valmistella maatilojen energiatehokkuussopimuksien toimeenpanoa ja osallistua Maatilan energiaohjelman valmisteluun mm. tekemällä esitys toimialakohtaisen ja tilakohtaisen maatilan energiatehokkuussopimuksen muodosta ja sisällöstä, eri toimijoiden vastuista ja tehtävistä, seurantajärjestelmän ja seurannan toimeenpanon aikatauluista sekä rahoituksesta, tilakohtaisten energiasuunnitelmien ja -katselmuksien tekoon maksettavan tuen käytännön järjestelyistä sekä toimista, joilla tiloja voitaisiin kannustaa liittymään ohjelmaan. Työryhmän tuli lisäksi antaa 31.10.2008 mennessä esityksensä maa- ja metsätalousministeriön sekä maa- ja puutarhataloussektorin tuottajajärjestöjen välisestä toimialakohtaisesta sopimuksesta, jossa sovitaan muun muassa ohjelman sisällöstä ja tavoitteista sekä eri toimijoiden tehtävistä.

Työryhmän toimikausi oli 1.5.–31.12.2008. Työryhmä sai jatkoaikaa 30.6.2009 saakka. Lisäksi toimialasopimuksen luovutukseen annettiin lisääaikaa 31.1.2009 saakka.

Työryhmän puheenjohtajana toimi ylitarkastaja Veli-Pekka Reskola, maa- ja metsätalousministeriöstä. Työryhmän jäseninä olivat neuvotteleva virkamies Birgitta Vainio-Mattila, maa- ja metsätalousministeriöstä; neuvotteleva virkamies Elina Nikkola, maa- ja metsätalousministeriöstä; ylitarkastaja Hanna Mattila, maa- ja metsätalousministeriöstä; neuvotteleva virkamies Erkki Eskola, työ- ja elinkeinoministeriöstä (31.12.2008 saakka yli-insinööri Pentti Puhakka, työ- ja elinkeinoministeriöstä); ylitarkastaja Mari Rajaniemi, Maaseutuviirastosta; aktuaari Anna-Kaisa Jaakkonen, maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksesta; yritystutkija Markku Alm, Varsinais-Suomen työ- ja elinkeinokeskuksesta; asiamies Ilpo Mattila, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:stä; asiamies Rikard Korkman, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund (SLC) r.f.:stä; tekninen asiantuntija Jukka Tuominen, Kauppapuutarhaliitosta/Puutarhaliitosta; johtaja Ari Toivonen, ProAgria Uusimaasta; metsänhoitopäällikkö Jouni Rantala, Häme-Uudenmaan metsäkeskuksesta; johtava asiantuntija Pertti Koski, Motiva Oy:stä; johtava asiantuntija Lea Gynther, Motiva Oy:stä. Työryhmän sihteereinä toimivat Lea Gynther ja Hanna Mattila. Työryhmän pysyviksi asiantuntijoiksi kutsuttiin viestintäpäällikkö Iiris Lappalainen ja yksikönpäällikkö Timo Määttä Motiva Oy:stä.

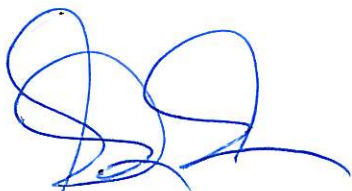
Työryhmä kokoontui yhteensä yhdeksän kertaa. Toimeksiantonsa perusteella työryhmä luovutti 30.1.2009. maa- ja metsätalousministeriölle esityksensä Maatilojen energiaohjelman toimialasopimuksesta ja on tässä loppuraportissa tehnyt toimeksiantonsa mukaisia esityksiä maataloussektorin energiansäästösopimusjärjestelmän rakenteesta ja käytännön toimeenpanosta.

Työryhmä jättää kunnioittavasti raporttinsa maa- ja metsätalousministeriölle.

Helsingissä 1 päivänä heinäkuuta 2009

NP-AMM

Veli-Pekka Reskola

Markku Alm

Anna-Kaisa Jaakkonen

Pertti Koski

Elina Nikkola

Jouni Rantala

Jukka Tuominen

Lea Gynther

Erkki Eskola

Rikard Korkman

Ilpo Mattila

Mari Rajaniemi

Ari Toivonen

Birgitta Vainio-Mattila

Hanna Mattila

Tiivistelmä

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 1.5.2008 Maatilojen energiaohjelman toimeenpanoa valmistelevalle työryhmälle. Työryhmän tehtävä on valmistella maatilojen energiatehokkuussopimuksien toimeenpanoa ja osallistua maatilan energiaohjelman valmisteluun mm. tekemällä esitys toimialakohtaisen ja tilakohtaisen maatilan energiatehokkuussopimuksen muodosta ja sisällöstä, eri toimijoiden vastuista ja tehtävistä, seurantajärjestelmän ja seurannan toimeenpanon aikatauluista sekä rahoituksesta, tilakohtaisten energiasuunnitelmien ja -katselmuksien tekoon maksettavan tuen käytännön järjestelyistä sekä toimista, joilla tiloja voitaisiin kannustaa liittymään ohjelmaan. Vapaaehtoinen maatilojen energiaohjelma on yksi tapa täyttää vuonna 2007 voimaantulleen EU:n Energiapalveludirektiivin tavoitteita. Direktiivissä Suomelle asetettu energiansäästö tavoite on 9 prosenttia energian loppukäytöstä jaksolla 2008 – 2016.

Työryhmän esityksen mukaan Maatilojen energiaohjelma kattaa kaikki maatalouden tuotantosuunnat, myös puutarhatilat. Ohjelman käynnistyttyä tila voi teettää maatilojen energia-asioihin erikoistuneella neuvojalla maatilan **energiasuunnitelman**, jossa käydään läpi tilan energiansäästökohteet. Lisäksi suunnitelmassa selvitetään tilan mahdollisuudet lisätä bioenergian käyttöä ja tuotantoa. Energiankäytöltään suurimmilla tiloilla energiasuunnitelman vaihtoehtona tai täydentäjänä on laajempi ja yksityiskohtaisempi **energiakatselmus**. Sekä energiasuunnitelman että energiakatselmusten teettämisestä aiheutuneita kustannuksia tuetaan valtion varoista. Pienet tilat (energiankulutus <100 MWh/a) voivat toteuttaa **omavalvontasuunnitelmaa**.

Ohjelma on sovellutus useilla muilla elinkeinosektoreilla jo käytössä olevista energiatehokkuussopimuksista, jossa yritys sitoutuu tiettyihin energiansäästötoimiin ja niiden seurantaan. Sopimukseen kirjataan tilan yksilölliset toimenpidemahdollisuudet energiatehokkuuden parantamiseksi (esim. energiataloudellisten ratkaisujen suosiminen investoinneissa tai energiaa säästävät ajotavat). Tila toteuttaa toimenpiteitä mahdollisuuksiensa mukaan, ja toteutuneet osat voidaan kirjata säästöiksi energiapalveludirektiivin tavoitteiden toteutumista laskettaessa.

Työryhmä esittää, että Maatilojen energiaohjelman tavoitteena on, että ohjelmaan liittyvät maatilat edustavat yhteensä **vähintään 80 prosenttia maatalouden energiankäytöstä**. Toiminnallisena tavoitteena on sisällyttää energiatehokkuuden jatkuva parantaminen ja uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen osaksi maatilan normaalia toimintaa. Ohjelma pyritään käynnistämään loppuvuodesta 2009.

Sammandrag

Jord- och skogsbruksministeriet tillsatte 1.5.2008 en arbetsgrupp för att bereda genomförandet av energiprogrammet för lantbruket. Arbetsgruppens uppgift är att bereda verkställandet av energieffektivitetsavtal för lantgårdar och delta i förberedandet av energiprogrammet för lantgårdar bl.a. genom att komma med förslag till form och innehåll i specifika energieffektivitetsavtal för varje bransch och gård, olika utövares skyldigheter och uppgifter, tidtabeller för uppföljningssystem och genomförande av uppföljning samt till finansiering, praktiska arrangemang för utbetalning av det stöd som ges för beredning av energiplaner och -syner för varje gård och till åtgärder som sporrar gårdarna att ansluta sig till programmet. Ett frivilligt energiprogram för lantgårdar är ett sätt att uppfylla målsättningen för EU:s Direktiv om energitjänster, som trädde i kraft år 2007. Energibesparingsmålet som fastställs i direktivet för Finland är 9 procent av slutanvändningen av energi under perioden 2008–2016.

Enligt arbetsgruppens förslag täcker energiprogrammet för lantbruket alla produktionsbranscher inom jordbruket, också trädgårdslägenheter. Då programmet inletts kan en gård tillsammans med en auktoriserad rådgivare göra en **energiplan** för gården enligt vilken man går igenom gårdens möjligheter att spara energi. Dessutom utreds i energiplanen gårdens möjligheter att öka sin användning och produktion av bioenergi. För gårdar med stor energiförbrukning görs som ett alternativ eller kompletterande element en mera omfattande och detaljerad **energisynd**. Staten beviljar stöd för kostnaderna för uppgörandet av både energiplanen och -synen. Små gårdar (energiförbrukning <100 MWh/a) kan utföra en **egenkontroll**.

Programmet är en tillämpning av de energieffektivitetsavtal som redan är i bruk i många andra näringsbranscher där ett företag förbinder sig till att vidta och följa upp vissa energisparåtgärder. Gårdens individuella möjligheter att förbättra energieffektiviteten (t.ex. investeringar inriktade på energiekonomiska lösningar eller energisnåla körsätt) skrivs in i avtalet. Gården genomför åtgärderna enligt sina möjligheter och resultaten kan införas som besparingar vid uträkningen av hur väl energitjänstdirektivets målsättning har uppnåtts.

Arbetsgruppen föreslår som mål för energiprogrammet för lantbruket att de gårdar som anslutit sig till programmet tillsammans representerar **åtminstone 80 procent av energiförbrukningen inom lantbruket**. Programmets funktionella mål är kontinuerlig förbättring av energieffektiviteten och användning av förnybara energikällor som en del av gårdarnas normala verksamhet. Avsikten är att inleda programmet under slutet av år 2009.

Sisältö

1. Taustaa energiansäästösopimuksista ja MENO-hankkeesta.....	8
2. EU:n ja kansalliset strategiat ja tavoitteet	9
2.1. EU:n tavoitteet.....	9
2.2. Kansalliset strategiat ja energiatehokkuustoimikunnan ehdotukset	9
3. Työryhmän työskentely	11
4. Maataloussektorin erityispiirteet energiansäästötoiminnassa	11
5. Maatilojen energiaohjelman tavoitteet ja toimijat	12
5.1. Ohjelman tavoitteet	12
5.2. Ohjelman toimijat.....	12
5.2.1. Ohjausryhmä.....	13
5.2.2. Hallinto	14
5.2.3. Operaattori	14
5.2.4. Maa- ja puutarhatilat.....	15
5.2.5. Tuottajajärjestöt.....	16
5.2.6. Neuvonta- ja katselmusorganisaatiot	17
6. Ohjelman rakenne	17
6.1. Toimialasopimus	18
6.2. Tilan liittyminen ohjelmaan	19
6.3. Omavalvonta	19
6.4. Energiasuunnitelma.....	19
6.5. Energiakatselmus.....	20
6.6. Uusiutuva energia	20
6.7. Kirjattujen toimenpiteiden toteutus tilalla	21
6.8. Toteutuneiden toimenpiteiden seuranta ja raportointi.....	21
7. Viestintä	23
8. Yhteenveto ja työryhmän esitykset	24
8.1. Yhteenveto	24
8.2. Työryhmän toimenpide-esitykset.....	26
9. Jatkotoimet	27

Liite 1: Työ- ja elinkeinoministeriön Energiatehokkuustoimikunnan maatalouden toimenpide-ehdotukset

Liite 2: Toimialasopimusluonnos

Liite 3: Liittymisasiakirjaluonnos

Liite 4: Luonnos valtioneuvoston asetukseksi maatalouden energiasuunnitelmatuesta

Liite 5: Energiasuunnitelman ohjeistusluonnos ja raporttipohjaluonnos

Liite 6: Ohjelman viestintäsuunnitelma

1. Taustaa energiansäästösopimuksista ja MENO-hankkeesta

Direktiivi energian tehokkaasta loppukäytöstä ja energiapalveluista (ns. energiapalveludirektiivi) tuli voimaan 17.5.2006. Direktiivi koskee kaikkea myytyä ja siirrettyä energiaa pois lukien merenkulku, lentoliikenne ja päästökauppayritykset. Direktiivissä on kullekin jäsenmaalle asetettu ohjeellinen 9 %:n energiansäästötavoite energian loppukäytöstä vuonna 2016 laskettuna vuosien 2001-2005 keskimääräisestä energiankulutuksesta. Tämä säästöprosentti on kansallisesti päätetty siirtää suoraan eri elinkeinosektoreiden erillistavoitteiksi. Energiamääränä Suomen säästötavoite on 17,8 TWh. Toimeenpanon kannalta oleellista direktiivissä on vaatimus saavutettujen säästöjen toteennäyttämisestä toteutuneiden säästötoimenpiteiden seurannan ja raportoinnin kautta.

Maatilojen energiatehokkuuden lisäämistä edistäviä toimia on suunniteltu vuosina 2005 - 2009 maa- ja metsätalousministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön (nyk. työ- ja elinkeinoministeriö) yhteisrahoituksella toimineissa "Maatilojen energiaohjelman valmistelu (MENO)" - hankkeissa, joiden toteuttajatahona on ollut Motiva Oy. Hankkeiden päätavoitteena on ollut luoda maatilojen käyttöön sopiva malli energiakatselmuksesta, jonka avulla tila voisi parantaa kannattavuuttaan ja vähentää ympäristökuormitustaan mm. säästämällä energiaa ja lisäämällä uusiutuvien energialähteiden käyttöä. Toisena tehtävänä hankkeissa on ollut luoda maatalousalalle sopiva versio useilla muilla elinkeinosektoreilla jo käytössä olevasta energiatehokkuussopimuksesta, jossa yritys tai kunta sitoutuu tiettyihin energiansäästötoimiin ja niiden seurantaan. Energiapalveludirektiivin säästötavoitteiden tarkennuttua korostui entisestään tarve luoda myös maataloussektorille oma sopimus- ja seurantajärjestelmä sekä katselmustyyppinen palvelu maatilakohtaisten säästötoimenpiteiden ja uusiutuvan energian edistämistoimenpiteiden suunnitteluun. 8.4.2008 käynnistynyt MENO-hanke on järjestyksessään kolmas, ja sen yksi päätehtävä on ollut avustaa Maatilojen energiaohjelmaa valmistelewan maa- ja metsätalousministeriön työryhmän työtä. MENO-hankkeiden raportit ja muu taustamateriaali on koottu Motiva Oy:n internet-sivuille¹.

Vapaaehtoisesta energiatehokkuussopimusjärjestelmästä on eri elinkeinosektoreilla käytössä erilaisia malleja. Eräissä näistä ministeriö tekee puitesopimuksen toimialajärjestön kanssa ja toisissa taas solmii sopimuksen suoraan toimijan kanssa. Suomessa eri toimialoilla toteutuneiden säästöjen seurantaa toteutetaan nykyisin paljolti näiden energiatehokkuussopimusten kautta. Sopimusjärjestelmää sekä eri toimialojen sopimuksia on esitelty mm. Työ- ja elinkeinoministeriön ja Motiva Oy:n internet-sivuilla².

¹ <http://www.motiva.fi/toimialueet/energiatehokkuussopimukset/maatilat>

² <http://www.tem.fi/index.phtml?s=2588> ja <http://www.motiva.fi/toimialueet/energiatehokkuussopimukset>

2. EU:n ja kansalliset strategiat ja tavoitteet

2.1. EU:n tavoitteet

Ennen energiapalveludirektiivin voimaantulusta, Komissio julkaisi vuonna 2005 vihreän kirjan energiatehokkuudesta KOM(2005) 265 ”Enemmän tuloksia vähemmällä”. Siinä tuotiin esille mahdollisuudet tehostaa EU:n energiankäyttöä 20 prosentilla. Komission vuoden 2006 lokakuussa antamassa energiatehokkuuden toimintasuunnitelmassa KOM(2006)545 toistetaan Vihreän kirjan tavoite 20 % primäärienergiankulutuksen³ vähentämisestä vuoteen 2020 mennessä verrattuna kehitykseen ilman uusia toimenpiteitä. Energiatehokkuuden toimintasuunnitelmassa esitetään noin 80 toimenpidettä, jotka kohdistuvat energian loppukäyttöön, tuotteiden ja palveluiden tuottamiseen sekä energian tuotantoon. Komissio painottaa toimintasuunnitelmassaan jäsenvaltioiden kansallisten päätösten ja toimien tarvetta ja merkitystä EU:n yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Primäärienergiankäytöstä eli kaikesta maassa kulutetusta energiasta laskettuun tavoitteeseen ei sisälly kansallisesti sitovia toimia tai tavoitteita.

Komissio antoi vuoden 2007 tammikuussa tiedonannot koskien EU:n energia- ja ilmastostrategiaa, missä määritellään EU:n ilmasto- ja energiapoliittiset tavoitteet. Vuoden 2008 tammikuussa komissio antoi säädösehdotukset päästöjen rajoittamiseen sekä uusiutuvan energian edistämiseen tähtäävistä toimista. Ehdotuksista päätettiin joulukuussa 2008. Keskeiset tavoitteet EU:n energia- ja ilmastostrategiassa ovat:

- EU:n kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään yksipuolisella sitoumuksella vähintään 20 prosenttia vuoteen 2020 mennessä vuodesta 1990. Vähennystavoite nousee 30 prosenttiin, jos saadaan aikaan kansainvälinen sopimus, jossa muut kehittyneet maat sitoutuvat vastaaviin päästövähennyksiin (Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös 406/2009/EY jäsenvaltioiden pyrkimyksistä vähentää kasvihuonekaasupäästöjään yhteisön kasvihuonekaasupäästöjen vähentämissitoumusten täyttämiseksi vuoteen 2020 mennessä)
- Uusiutuvien energialähteiden osuus EU:ssa nostetaan 8,5 prosentista energian loppukulutuksesta vuonna 2005 vuoteen 2020 mennessä 20 prosenttiin. Suomen velvoite on nostaa uusiutuvan energian osuus 28,5 prosentista 38 prosenttiin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä 2009/28/EY).

2.2. Kansalliset strategiat ja energiatehokkuustoimikunnan ehdotukset

Valtioneuvosto hyväksyi 6.11.2008 selonteon pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiaksi, joka käsittelee ilmasto- ja energiapoliittisia toimenpiteitä aina vuoteen 2050 asti. Strategiassa määritetään sektorikohtaisesti tavoitteet kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi sekä uusiutuvan energian tuotannon ja käytön lisäämiseksi. Kansallisen ilmasto- ja energiastrategian tavoitteet ovat samat kuin edellä mainitut EU:n tasolla asetetut tavoitteet.

³ Primäärienergialla tarkoitetaan energian kokonaiskulutusta. Energian kokonaiskulutus sisältää energian tuotantoon ja jalostukseen käytetyt polttoaineet sekä suoraan loppukulutuksessa käytetyn energian. Energian kokonaiskulutus kuvaa kotimaisten energialähteiden ja tuontienergian yhteismitallista kokonaiskulutusta Suomessa.

teet. Eduskunta hyväksyi täysistunnossaan 18.6.2009 selonteon johdosta kannanoton, jossa korostetaan mm. energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistämistä.

Valtioneuvosto valmistelee myös ilmasto- ja energiapoliittista tulevaisuusselontekoa, joka on määrä esitellä syksyllä 2009. Tulevaisuusselonteko käsittelee ilmasto- ja energiapoliittikkaa aina vuoteen 2100 asti.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti huhtikuussa 2008 toimikunnan energiansäästön ja energiatehokkuuden toimenpideohjelman laatimista varten. Työn lähtökohtana olivat ilmasto- ja energiastrategiassa asetetut tehostamistavoitteet. Ilmasto- ja energiastrategiassa määritelty tavoitteet ja toimenpideohjelma yhdessä muodostavat energiansäästön ja energiatehokkuuden kokonaissuunnitelman.

Toimikunnan tehtävänä oli arvioida ja ehdottaa eri sektoreille tarvittavat energiansäästöä ja energiatehokkuutta koskevat toimenpiteet tavoitteiden täyttämiseksi. Toimikunta ehdotti, millä ohjauskeinoilla toimenpiteet toteutetaan sekä arvioi toimenpiteiden energiansäästövaikutukset ja kansantaloudelliset vaikutukset sekä toimenpiteiden toteutettavuuteen mahdollisesti liittyvät esteet.

Toimikunta on käsitellyt eri sektoreita neljässä jaostossa, joista kolmessa maa- ja metsätalous on ollut mukana. Nämä jaostot ovat: rakennukset-, liikenne- sekä kotitaloudet-jaosto. Maataloutta koskevien säästötoimien suunnittelu oli sijoitettu kotitaloudet-jaoston yhteyteen. Asiantuntemuksen ja aihepiirin kokonaiskuvan saamiseksi maa- ja metsätalousministeriö järjesti viranomaisille ja sidosryhmille 2.2.2009 seminaarin, jossa kartoitettiin mahdollisia maatalouden toimenpiteitä energiansäästön aikaan saamiseksi. Seminaarin ja sen tulosten jatkovalmistelun tuloksena kirjattiin toimikunnan raporttiin Maatilojen energiaohjelman lisäksi kahdeksan toimenpide-ehdotusta maataloussektorille (tarkemmin liitteessä 1).

- energiatehokkuusasioiden painottaminen maatalouden rakentamisohjeissa ja -määräyksissä
- investointituet energiatehokkuutta edistävälle parantamistoimille
- hankintojen kehittäminen maataloussektorilla
- maatalon kuljetusmatkojen lyhentäminen
- energiamittauksen kehittäminen ja käyttöönotto
- parhaat käytännöt maataloudessa
- energiatehokkuuskoulutuksen ja -neuvonnan vahvistaminen
- tutkimus- ja kehitystoiminnan edistäminen

Toimikunta luovutti mietintönsä 9.6.2009⁴.

⁴ http://www.tem.fi/files/23350/TEM_ETT_Mietinto_8_6_2009.pdf

3. Työryhmän työskentely

Jotta päästökaupan ulkopuolisille sektoreille asetetut energiansäästötavoitteet saavutettaisiin maataloussektorilla, päätti maa- ja metsätalousministeriö käynnistää erityisesti maataloille suunnatun vapaaehtoisen energiatehokkuusohjelman toimeenpanon valmistelun. Ohjelman runkona käytettiin MENO-hankkeissa valmisteltua mallia, jossa maatilojen energiatehokkuutta edistetään mm. energianeuvonnalla, tilakohtaisilla energiasuunnitelmilla ja -katselmuksilla sekä maatilojen energiatehokkuussopimuksilla. Koska maatalan energiatehokkuusjärjestelmän käytännön toteutus vaatii monipuolista valmistelua mm. valittavan toimintamallin, sopimusten sisällön, sopijaosapuolten ja seurannan organisoinnin suhteen sekä eri osapuolten kiinteää yhteistyötä, katsottiin aiheelliseksi asettaa asiaa valmisteleva työryhmä. Työryhmä asetettiin 23.4.2008 ja siihen kuului edustajia mm. hallinnosta, tuottajajärjestöistä sekä neuvontaorganisaatioista.

Työryhmän tehtävänä oli valmistella maatilojen energiatehokkuussopimuksien toimeenpanoa ja osallistua maatilojen energiaohjelman valmisteluun mm. seuraavilla tavoilla:

- 1) tehdä esitys toimialakohtaisen ja tilakohtaisen maatalan energiatehokkuussopimuksen muodosta ja sisällöstä,
- 2) tehdä esitys tuottajajärjestöjen, viranomaistahojen ja mahdollisten muiden toimijoiden rooleista ja vastuista sopimusten teossa sekä sopimus- ja seurantajärjestelmän käytännön toimeenpanossa,
- 3) tehdä esitys seurantajärjestelmän ja seurannan toimeenpanon aikatauluista sekä rahoituksesta,
- 4) tehdä esitys tilakohtaisten energiasuunnitelmien ja -katselmuksien tekoon maksettavan tuen käytännön järjestelyistä,
- 5) tehdä esitys toimista, joilla maatiloja kannustetaan liittymään ohjelmaan.

Osa maatilojen energiaohjelman valmistelusta tehtiin työryhmän jäsenistä ja asiantuntijoista kootuissa pienemmissä alaryhmissä, jotka olivat ohjelmarakenne ja sopimuspohja -alaryhmä, energianhallinta-alaryhmä sekä seuranta ja tietohallinto -alaryhmä. Alaryhmien työn tuloksista ei tehty erillisiä raportteja, vaan niiden muokkaamat esitykset käsiteltiin työryhmän kokouksissa ja liitettiin muuhun valmistelumateriaaliin.

4. Maataloussektorin erityispiirteet energiansäästötoiminnassa

Maa- ja puutarhataloussektori poikkeaa monella tavoin muista elinkeino- ja yhteiskuntasektoreista. Yrityksiä on lukumääräisesti hyvin paljon eli noin 66 000 kappaletta. Sektorin sisällä eri tuotantosuunnat poikkeavat toisistaan merkittävästi, ja osassa yrityksistä harjoitetaan maataloustuotannon lisäksi liittännäiselinkeinoja tai metsätaloutta. Myös bioenergian merkitys sekä energian tuotannossa että käytössä on maataloilla merkittävä. Maa- ja puutarhatalouden energiansäästökeinoja suunniteltaessa on huomioitava myös monia reuna-ehtoja, jotka liittyvät erilaisiin tuotantoa ohjaaviin säädöksiin. Tällaisia ovat mm. tuotantoeläinten hyvinvointia sekä maatalouden tuotanto- ja investointitukia koskevat säädökset. Näistä syistä johtuen ei muilla sektoreilla käytössä olleita malleja voitu sellaisenaan soveltaa maa- ja puutarhataloussektorilla, vaan oman toimintamallin luominen oli tarpeellista.

Valmistelutyössä maatilojen ohjelman pääpaino päätettiin kohdistaa maa- tai puutarhatalouden alkutuotantoa harjoittaviin yrityksiin. Jos tilalla harjoitetaan liitännäiselinkeinoja, jotka liittyvät kiinteästi tilan tuotantokonseptiin alkutuotannon lisänä, voidaan niidenkin toimintoja tarkastella osana Maatilojen energiaohjelmaa. Ohjelma kattaa myös yksityistalouden energiankäytön.

5. Maatilojen energiaohjelman tavoitteet ja toimijat

5.1. Ohjelman tavoitteet

Maatilojen vuosittaisen energiankäytön on arvioitu olevan noin 12 TWh:ta⁵. Luku on kuitenkin vain arvio, koska yksityiskohtaista tilastollista seuranta maatalouden energiankäytöstä on toistaiseksi tehty vain kasvihuonesektorin osalta⁶. Nykyistä tarkempia tietoja maatilojen energiankäytöstä pyritään saamaan vuonna 2010 tehtävässä maatalouslaskennassa.

Maatilojen energiaohjelman toimeenpanoa valmisteleva työryhmä esittää, että ohjelman tavoitteena olisi, että Maatilojen energiaohjelmaan liittyvät maatilat edustavat yhteensä vähintään 80 prosenttia maatilatalouden energiankäytöstä. Vaikka tämä tavoite saavutettaisiin täysimääräisenä, tarvitaan vielä lisätoimenpiteitä koko maataloussektorille asetettujen säästötavoitteiden täyttämiseksi. Näitä toimenpiteitä on suunniteltu mm. laajapohjaisessa energiatehokkuustoimikunnassa. Toimialan ohjeelliseksi energiankäytön tehostamistavoitteeksi⁷ esitetään asetettavaksi yhdeksän prosenttia liittyneiden maatilojen energiankäytöstä vuonna 2016. Ohjelman toimenpiteillä pyritään saavuttamaan tämä tavoite laskettuna keskimääräisenä kaikkien liittyneiden tilojen kesken. Euroopan komissio ja jäsenmaiden edustajista koostuvan komitologian valmisteltavana olevien yhdenmukaistettujen laskentaperiaatteiden sallimissa puitteissa voidaan ottaa huomioon myös aikaisempia toimia vuodesta 1995 lähtien tavoitteen saavuttamiseksi.

Ohjelman toiminnallisena tavoitteena on sisällyttää energiatehokkuuden jatkuva parantaminen ja uusiutuvan energian tuotannon ja käytön edistäminen osaksi maatilalan normaalia toimintaa tai käytössä olevia tai käyttöön otettavia toimintajärjestelmiä.

5.2. Ohjelman toimijat

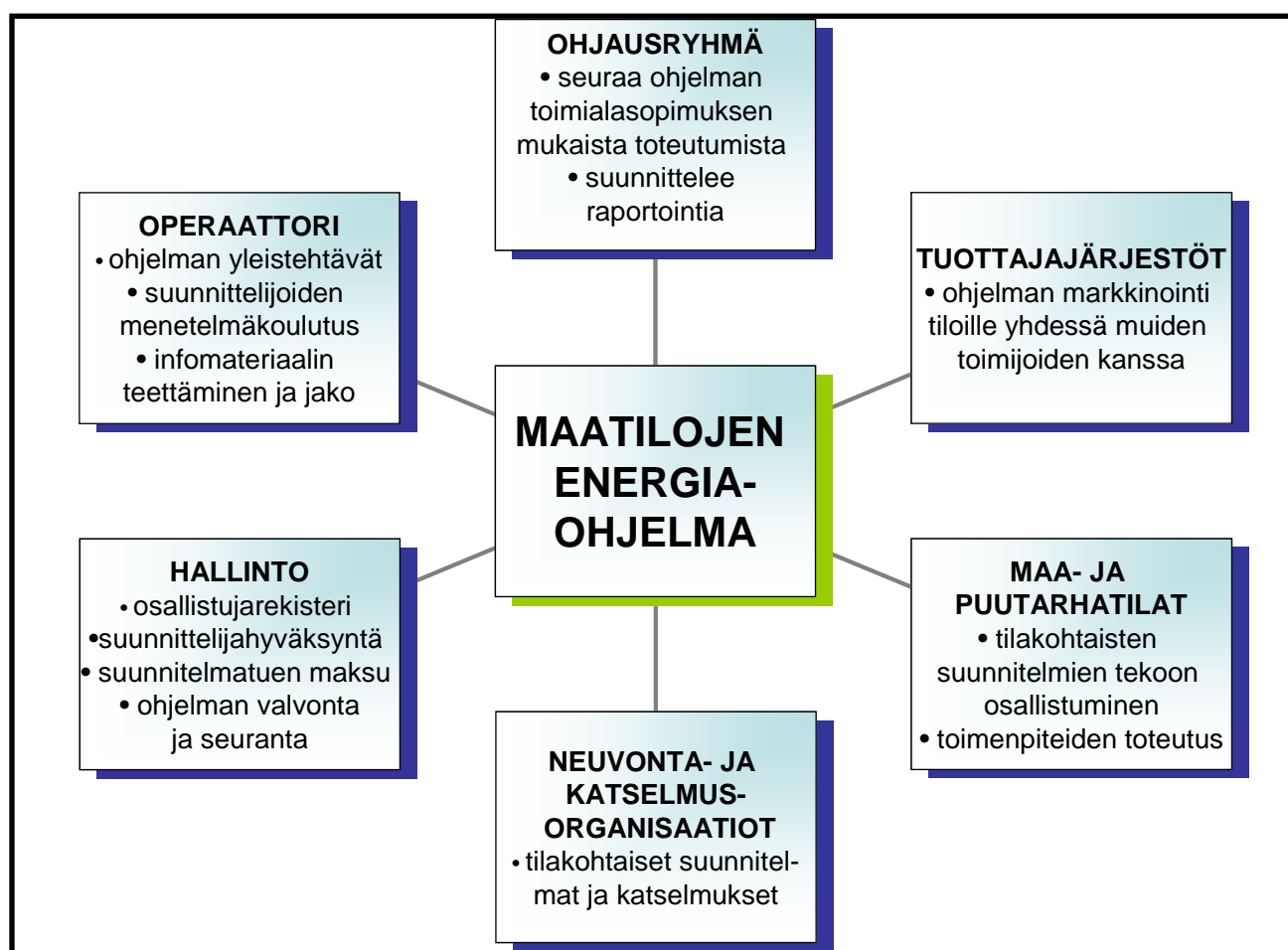
Työryhmä esittää, että Maatilojen energiaohjelman päätoimijoita ovat hallinto, operaattori, toimialajärjestöt, neuvonta- ja katselmusorganisaatiot, maa- ja puutarhatilat sekä ohjelman ohjausryhmä. Kuviossa 1 on esitetty pääpiirteittäin eri toimijoille suunnitellut tehtävät.

⁵ http://www.tem.fi/files/23350/TEM_ETT_Mietinto_8_6_2009.pdf

⁶ Tike:n puutarhayritysrekisteri

⁷ Tavoite on energiamääränä (GWh) yhdeksän prosenttia laskettuna toimialan vuoden 2005 toteutuneesta lämmön, sähkön ja polttoaineiden kulutuksen yhteismäärästä. Vuoden 2005 toimialan toteutunut energiankulutus arvioidaan myöhemmin perustuen Tike:n vuonna 2010 tekemään rakennekyselyyn tai muihin tilastolähteisiin.

Kuvio 1:
Maatilojen energiaohjelman toimijat tehtävineen

5.2.1. Ohjausryhmä

Työryhmä esittää, että toimialasopimuksen mukaista ohjelman toimintaa valvoo ohjausryhmä, johon maa- ja metsätalousministeriö nimeää kolme edustajaa, kukin muu sopimusosapuoli yhden edustajan sekä Maaseutuvirasto, maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus ja työ- ja elinkeinokeskus kukin yhden edustajan. Ministeriö nimeää ohjausryhmän puheenjohtajan. Jos sopimukseen liittyy uusi osapuoli, kyseinen sopimusosapuoli on oikeutettu nimeämään edustajansa ohjausryhmään. Ohjausryhmä valitsee sihteerin ja päättää kutsuttavista asiantuntijoista. Ohjausryhmä kokoontuu vähintään kerran vuodessa.

Ohjausryhmän tehtävänä on:

- antaa tarvittaessa kannanottoja ja lausuntoja toimialasopimuksen toimeenpanoon liittyvistä yleisistä ohjeista
- seurata toimialasopimuksen tavoitteiden toteutumista
- seurata operaattorin toimintaa
- arvioida vuonna 2013 siihen mennessä saavutettuja tuloksia ja valmistella tarvittaessa toimialasopimuksen loppukauden toimia koskevat muutokset
- päättää etenemisraporttien julkaisemisesta vuosina 2011 ja 2014 sekä vuonna 2017 julkaistavasta loppuraportista

- tehdä esityksiä menettelyistä, joiden mukaan maatilat raportoivat toimialasopimuksen mukaisista toimista
- päättää vuosittaisen yhteenvetoraportin julkaisemisesta
- tehdä esitys keskeneräisten projektien loppuunsaattamisesta, jos toimialasopimus irtisanotaan tai puretaan

Jos toimialasopimuksen voimassaolon aikana tapahtuu merkittäviä muutoksia, niin ohjausryhmä voi tarkistaa alkuperäistä tehostamistavoitetta uutta tilannetta vastaavaksi.

5.2.2. Hallinto

Hallinnon eli maa- ja metsätalousministeriön, Maaseutuviraston, työ- ja elinkeinokeskusten tai kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten tehtäviksi ohjelmassa työryhmä esittää alla olevia toimia. Ohjelmaa toteutetaan vuosittain käytettävissä olevien määrärahojen ja voimassa olevien säädösten puitteissa.

Hallinnon tehtävät ohjelmassa:

- toteuttaa tukijärjestelmien toimeenpanon
- osoittaa varoja tukiin, joita maksetaan Maatilojen energiaohjelman mukaisten energiasuunnitelmien ja energiakatselmusten kustannuksista
- osoittaa varoja maatilan energiasuunnitelmissa ja -katselmuksissa todettujen energiansäästöön ja uusiutuviin energialähteisiin liittyvien investointien tukemiseen
- pitää yllä ohjelman liittymisasiakirjarekisteriä ja energiankäytön yhteyshenkilöluetteloa ja toimittaa operaattorille liittyneiden tilojen ja yhteyshenkilöiden tiedot
- osallistua sopimuksen toimeenpanoon liittyvien mahdollisten kehittämis- ja kokeiluhankkeiden toteuttamiseen yhdessä muiden sopimusosapuolten kanssa
- vastata sopimusjärjestelmän kehittämisestä toimien yhteistyössä tuottajajärjestöjen, operaattorin, ohjelmaan liittyneiden maatilojen ja muiden sidosryhmien kanssa
- määritellä ohjelman toimeenpanossa tarvittavat viranomaistehtävät, valmistelee niitä koskevat säädökset ja ohjeet sekä osoittaa tarvittaessa varoja uusien tehtävien aiheuttamiin kuluihin
- osoittaa ohjelman operaattorille varoja, jotta operaattori voi toteuttaa sopimuksessa sille osoitetut tehtävät sekä valvoo tehtävien suorittamista
- hyväksyä energiasuunnittelijat ja energiakatselmoijat
- valvoa energiasuunnitelmien ja -katselmusten laatua
- tehdä päätöksen tilan irtisanoutumisesta Maatilan energiaohjelmasta

5.2.3. Operaattori

Työryhmän esityksen mukaan maatilojen energiaohjelman operaattorilla tarkoitetaan maa- ja metsätalousministeriön tehtävään valitsemaa tahoa, jonka tehtävät ovat ohjelman täytäntöönpanoon liittyviä avustavia tehtäviä.

Operaattorin tehtävänä on maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta:

- seurata ohjelman toteutumista, ohjata ohjelman käytännön toimintaa ja osallistua sopimusjärjestelmän kehittämiseen yhdessä ministeriön, toimeenpanevien viranomaisten, tuottajajärjestöjen sekä muiden ohjelman toimijoiden kanssa.
- seurata liittyneiden maatilojen säästötavoitteiden toteutumista yhdessä muiden toimijoiden kanssa
- koordinoita ja järjestää maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta energiasuunnitelmien ja -katselmusten tekijöille auktorisointiin johtavaa menetelmäkoulutusta
- koordinoita ja toimeenpanna maatiloille soveltuvan tiedotus- ja koulutusmateriaalin tuottamista sekä toimittaa ohjelmaan liittyneille tiloille energiansäästöön ja energiankäytön seurantaan liittyvää koulutusmateriaalia
- avustaa viranomaisia energiasuunnitelmien ja -katselmusten laadun valvonnassa
- toimia ohjausryhmän asiantuntijana
- laatia ohjelmaa koskevat raportit viranomaisten ja ohjausryhmän antamien ohjeiden mukaan

5.2.4. Maa- ja puutarhatilat

Työryhmä esittää, että ohjelmaan voivat liittyä maa- ja puutarhatalouden tukijärjestelmien piirissä olevat maa- tai puutarhatilat. Maatila liittyy ohjelmaan allekirjoittamalla liittymisasiakirjan ja toimittamalla sen toimivaltaiseen TE-keskukseen, joka toteaa asiakirjan asianmukaisuuden ja merkitsee maatilán liittymisasiakirjarekisteriin. Liittyminen tulee voimaan, kun TE-keskus on vahvistanut liittymisasiakirjan vastaanotetuksi ja hyväksytyksi. Liittyminen on voimassa 31.12.2016 saakka. Ohjelmasta voi irtisanoutua ilmoittamalla siitä kirjallisesti TE-keskukseen. Maatila sitoutuu ohjelman voimassaoloaikana energiatehokkuuden jatkuvaan parantamiseen sekä muihin alla oleviin tavoitteisiin aina, kun se on taloudellisesti, teknisesti sekä turvallisuus- ja ympäristönäkökohdat huomioon ottaen mahdollista.

Ohjelmaan liittynyttä maa- tai puutarhatilaa koskevat tavoitteet:

- maatila tehostaa tuotannon energiankäyttöä nyt tehtävän sopimuksen puitteissa vuoden 2016 loppuun asti.
- tavoitteiden saavuttamiseksi voidaan lukea myös ns. laskennallinen säästö, jolla tarkoitetaan säästöjä, jotka saavutetaan estämällä tai alentamalla tulevaa energiankulutuksen kasvua säästötoimenpiteiden avulla. Ohjelman aikana maatilán liike-toiminta voi siis kasvaa, mutta energiankäytön tehostamisen tavoitteet silti toteutua.
- maatila teettää Maaseutuviraston ohjeistaman energiasuunnitelman tai energiakatselmuksen kahden vuoden kuluessa ohjelmaan liittymisestä. Jos vuotuinen energiankulutus on alle 100 MWh (sähkö, lämpö ja polttoaineet yhteensä mukaan lukien yksityistalouden kulutus), maatila voi toteuttaa omavalvontasuunnitelmaa.
- maatila toteuttaa energiasuunnitelmissa tai -katselmuksissa sovitut jatkotoimenpiteet ja kannattaviksi osoitettuja energiansäästötoimenpiteitä.

- maatala käynnistää energiankäytön kulutusseurannan siten, että sillä on seurannassa vuotuiset polttoaineiden, lämmön ja sähkön kulutukset ja, jos mahdollista, ominaiskulutukset⁸ viimeistään kahden vuoden kuluttua ohjelmaan liittymisestä. Mikäli teknisesti mahdollista ja taloudellisesti järkevää, kulutusseurannan tulisi olla keskeisimpien tuotantorakennusten osalta kuukausitasoista ja kattaa myös työko-
neiden ja työmenetelmien energiankäyttö. Kulutusseuranta mahdollistaa energian-
käytön, energiatehokkuuden muutosten ja asetettujen tavoitteiden toteutumisen
seuraamisen. Se antaa myös tietoa toimenpiteiden tarpeesta.
- maatala ottaa huomioon investoinneissaan hankintakustannusten lisäksi myös tule-
vat energiakustannukset ja käyttöiän. Nämä seikat otetaan huomioon myös suunni-
teltaessa ja toteutettaessa koneiden, laitteiden ja rakennusten huoltoon ja ylläpi-
toon liittyviä tehtäviä.
- maatala ottaa käyttöön uutta energiatehokasta teknologiaa aina kun se on teknisesti,
taloudellisesti sekä turvallisuus- ja ympäristönäkökohdat huomioon ottaen mah-
dollista.
- maatala tehostaa toimintaansa liittyvien kuljetusten ja varastoinnin energiatehok-
kuutta omassa työskentelyssään sekä yhteistyössä muiden tilojen ja alan palvelu-
yri-tysten kanssa.
- maatala lisää uusiutuvien energialähteiden käyttöä silloin, kun se on teknisesti ja ta-
loudellisesti mahdollista.
- maatala arvioi tähän ohjelmaan sisältyvien toimenpiteiden toteutumista ja vaikutusta
sekä päivittää tarvittaessa tavoitteita ja suunnitelmia.
- jos maatilalla on palkattua henkilökuntaa, henkilökunnalle järjestetään tiedotusta tai
koulutusta siten, että henkilökunnalla on omiin tehtäviinsä ja toimintaansa liittyen
tarpeelliset tiedot ja valmiudet energian tehokkaaseen käyttöön. Henkilökunnalle
tiedotetaan energiatehokkuuden jatkuvan parantamisen toteutumisesta asetetuista
tavoitteista ja toimenpiteistä sekä saavutetuista tuloksista.
- maatala kiinnittää huomiota muihin energiatehokkuuden mahdollisuuksiin, joita voi-
vat olla esimerkiksi tilusjärjestelyt ja lohkojen vaihto tai ravinteiden kierron tehosta-
minen.
- maatala sitoutuu antamaan tietoja viranomaisten tekemään ohjelman seurantaan.

5.2.5. Tuottajajärjestöt

Työryhmän esittämän toimialasopimusmallin mukaan tuottajajärjestöjen tulee osallistua
maatilojen energiaohjelman tavoitteiden saavuttamiseen siten, että ne

- nimeävät energiavastuuhenkilön, joka toimii yhteyshenkilönä sopimuksen toimeen-
panoon liittyvissä asioissa
- kannustavat ja opastavat maatiloja liittymään ohjelmaan
- seuraavat ohjelman tavoitteiden toteutumista osallistuen mahdollisten korjaavien
toimenpiteiden suunnitteluun
- osallistuvat liittyneiden maatilojen säästötavoitteiden toteutumisen seurantaan yh-
dessä operaattorin ja hallinnon kanssa

⁸ Ominaiskulutuksella tarkoitetaan energiankäyttöä esimerkiksi rakennustilavuutta tai tuo-
teyksikköä kohden.

- osallistuvat energiasuunnitelma ja -katselmustoiminnan kehittämiseen, markkinointiin ja tuloksista tiedottamiseen
- osallistuvat sopimuksen toimeenpanoon liittyvien mahdollisten kehittämis- ja kokeiluhankkeiden toteuttamiseen yhdessä muiden sopimusosapuolten kanssa
- opastavat tähän ohjelmaan liittyneitä maataloja omien tiedotuskanaviensa kautta
- osallistuvat koko toimialaa koskevan vuosittaisen yhteenvetoraportin laatimiseen sillä osin kuin järjestö on ohjelman toteuttamisessa mukana
- osallistuvat tämän sopimusjärjestelmän kehittämiseen yhdessä hallinnon, maatalojen ja muiden sidosryhmien kanssa

5.2.6. Neuvonta- ja katselmusorganisaatiot

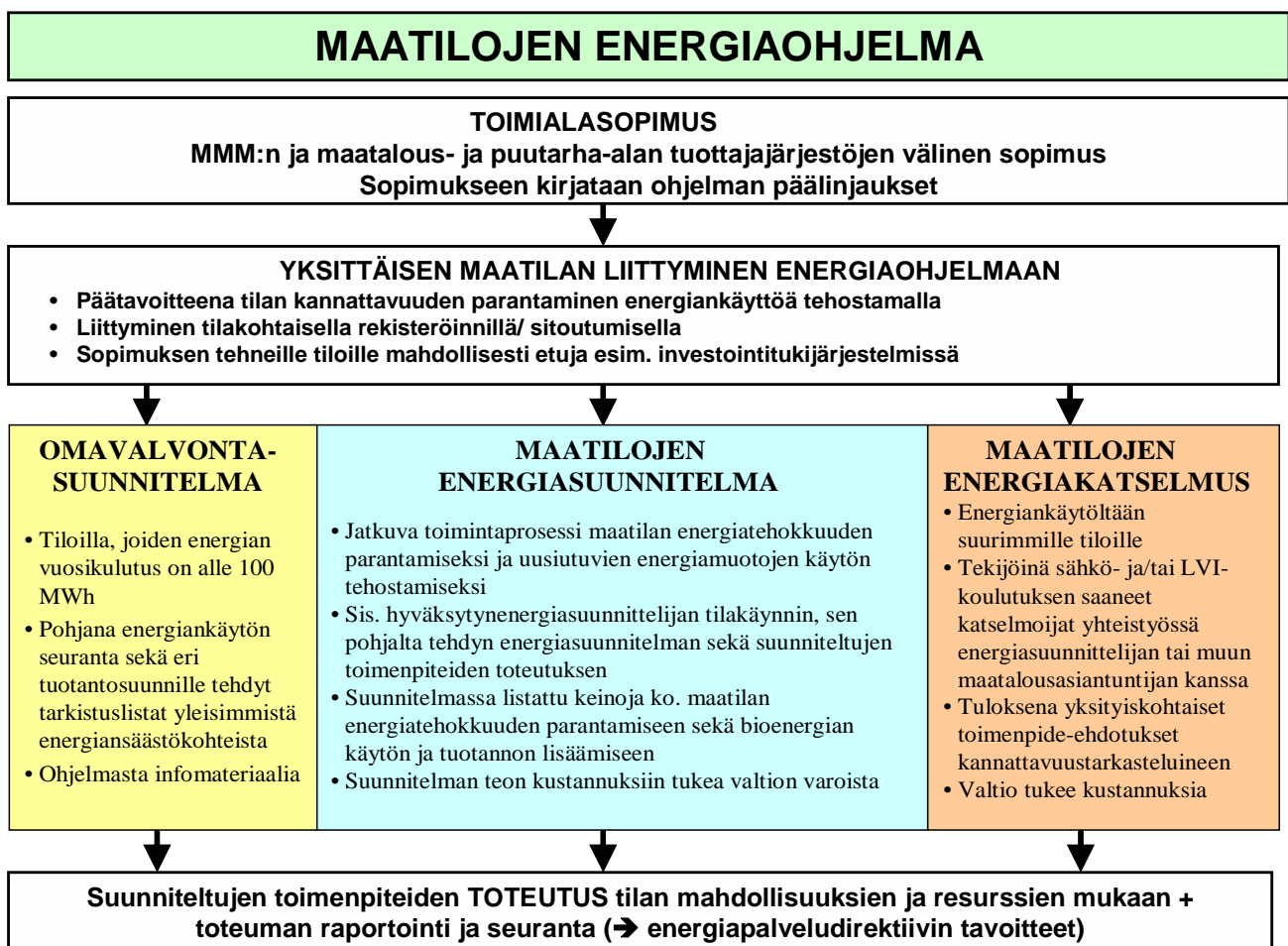
Neuvontaorganisaatiot ovat olleet mukana ohjelman toimeenpanoa valmistelevassa työryhmässä. Työryhmä esittää, että neuvonta- ja katselmusorganisaatiot sekä yksittäiset neuvonta-alan yrittäjät tuottavat energiaohjelman toimeenpanossa tarvittavia energiasuunnitelma ja -katselmuspalveluja maa- ja puutarhatiloille. Lisäksi esitetään, että ne ovat mahdollisuuksien mukaan mukana kehittämässä energiasuunnittelijoille ja katselmoijille suunnattua menetelmäkoulutusta sekä maatalojen energiaohjelman sisältöä.

6. Ohjelman rakenne

Työryhmän esityksen mukaan Maatalojen energiaohjelman rakenne koostuisi ohjelman päälinjaukset määrittelevästä toimialasopimuksesta (kuvattu kappaleessa 6.1.), maatalan liittymisestä ohjelmaan, maatalan energiankäyttömäärän perusteella valittavasta energiankäytön ja –säästömahdollisuuksien tarkastelusta (omavalvontasuunnitelmasta, energiasuunnitelmasta tai energiakatselmuksesta) sekä suunniteltujen toimenpiteiden toteuttamisesta ja niiden seurannasta. Ohjelmaan liittyvä maatila sitoutuu jatkuvaan energiatehokkuuden parantamiseen resurssiensa ja mahdollisuuksiensa mukaan ja saa tähän ohjeita ja tukipalveluita ohjelman kautta.

Ohjelman rakenne on kuvattu pääpiirtein kuviossa 2.

Kuvio 2: Maatilojen energiaohjelman rakenne

6.1. Toimialasopimus

Työryhmä esittää, että maa- ja metsätalousministeriön sekä maa- ja puutarha-alan tärkeimpien tuottajajärjestöjen välille solmitaan toimialasopimus (liite 2), jonka osapuolet sitoutuvat maatilojen energiaohjelman toteutukseen. Toimialasopimuksessa määritellään ohjelman sisältö sekä eri toimijoiden tehtävät ja vastualueet. Energiaohjelmaa koskeva toimialasopimus solmitaan maa- ja metsätalousministeriön, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y.:n, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund (SLC) r.f.:n, Kauppapuutarhaliitto r.y.:n ja Puutarhaliitto r.y.:n välillä. Muut alkutuotantoalan tuottajajärjestöt voivat liittyä toimialasopimukseen allekirjoittamalla MMM:n kanssa toimialasopimuksen. Ministeriö tekee päätöksen uuden tuottajajärjestön hyväksymisestä toimialasopimuksen piiriin kuultuaan maatilojen energiaohjelman ohjausryhmää.

Työryhmä esittää, että toimialasopimus allekirjoitettaisiin syksyllä 2009 ja sen on suunniteltu olevan voimassa 31.12.2016 saakka, jolloin neuvotellaan sopimuksen mahdollisesta jatkosta. Ministeriö tai yksittäinen tuottajajärjestö voi irtisanoa sopimuksen omalta osaltaan, jos toimintaympäristö tai -olosuhteet ovat muuttuneet sopimuksen solmimistilanteeseen verrattuna siten, ettei sopijaosapuolella ole edellytyksiä jatkaa ohjelman toteuttamista.

Ministeriö ja tuottajajärjestöt voivat sopia toimialasopimuksen purkamisesta tai muuttamisesta, jos se ei näytä johtavan asetettuihin tavoitteisiin tai jos sopimuksen muuttaminen on muista syistä tarkoituksenmukaista.

6.2. Tilan liittyminen ohjelmaan

Työryhmä esittää, että tila voi liittyä Maatilojen energiaohjelmaan toimittamalla toimivaltaiselle viranomaiselle viljelijän tai hänen valtuuttamansa edustajan allekirjoittaman liittymislomakkeen, jossa tilalla sitoudutaan mm. noudattamaan energiaohjelman velvoitteita kuten energiatehokkuuden jatkuvaa edistämistä ja tehdyistä toimenpiteistä raportointia niin pyydettyäessä. Ohjelmaan liittymisen etuina tila mm. pääsee energiaohjelman palveluiden piiriin ja saa mahdollisuuden teettää tuetun energiasuunnitelman tai –katselmuksen (luonnos liittymislomakkeesta on liitteessä 3). Viranomaisen tekee päätöksen tilan liittymisestä ohjelmaan, kirjaa tilan liittymisrekisteriin ja toimittaa liittyneen tilan yhteystiedot operaattorille, joka lähettää tilalle tietopaketin energiatehokkuus- ja energiansäästöasioista. Halutessaan erota ohjelmasta tila tekee asiaa koskevan ilmoituksen toimivaltaiselle viranomaiselle, joka tekee asiasta päätöksen, poistaa tilan rekisteristä ja ilmoittaa asiasta operaattorille.

Työryhmän näkemyksen mukaan sopivin viranomaistaho liittymis- ja erohakemusten käsittelyyn sekä niitä koskevien päätösten tekoon olisi alueen TE-keskus.

6.3. Omavalvonta

Työryhmä esittää, että jos energiankulutus maatilalla on pieni eli alle 100 MWh vuodessa, maatila voi halutessaan osallistua energiaohjelmaan toteuttamalla omavalvontasuunnitelmaa. Ohjeet ja työvälineet omavalvontasuunnitelman toteuttamiseksi lähetetään automaattisesti kaikille ohjelmaan liittyville tiloille. Omavalvontamateriaalin suunnittelu on vielä kesken, mutta valmistelutyö tulisi saattaa loppuun viipymättä.

6.4. Energiasuunnitelma

Työryhmä esittää, että energiasuunnitelman tekemisen käynnistää maatilalla energiasuunnittelijan pätevyyden saanut henkilö yhdessä tilan kanssa. Työryhmän näkemyksen mukaan maatilalla energiasuunnitelman laatijaksi hyväksyttävällä henkilöllä tulee olla vähintään teknisen tai maa-, metsätalous- tai puutarha-alan peruskoulutus sekä hyvä perehtyneisyys maatalouden energia-asioihin ja tuotanto-olosuhteisiin. Laatijaksi hyväksyttävällä tulee lisäksi olla todistus siitä, että hän on suorittanut Maaseutuviraston hyväksymän maatilojen energiasuunnitelmien laatimista koskevan perehdyttämiskoulutuksen. Maaseutuvirasto voi hyväksyä maatilalla energiasuunnitelman laatijoiksi edellä mainitut edellytykset täyttävät hakijat. Hyväksyntä on voimassa ensimmäisellä kerralla kahden vuoden ajan. Tämän jälkeen hyväksyntä on voimassa viisi vuotta kerrallaan ja hyväksyntää uudistettaessa voidaan ottaa huomioon laatijan tekemien maatilalla energiasuunnitelmien laatu. Työryhmän esityksen mukaan Maaseutuvirasto ylläpitää luetteloa hyväksytyistä suunnittelijoista. Työryhmä esittää myös, että perehdyttämiskoulutuksen valmistelusta vastaa operaattori ja että niiden sisällön hyväksyy Maaseutuvirasto.

Työryhmän esityksen mukaan energiasuunnitelma on valtion osittain tukema ja Maaseutuviraston ohjeistama energianhallintapalvelu, joka on kaikkien ohjelmaan liittyvien tilojen

käytettävissä. Suunnitelma kattaa sekä maataloustuotantoon käytettävät rakennukset, koneet ja laitteet, työmenetelmät sekä yksityistalouden energiankäytön. Työryhmä on valmisteellut malliraportointiohjeet energiasuunnittelijoiden käyttöön (luonnos liitteessä 5).

Työryhmän esityksen mukaan energiasuunnitelmien tuesta annettavalla valtioneuvoston asetuksella (luonnos liitteessä 4) säädettäisiin maatilojen energiasuunnitelman laatimisen tukikelpoisten kustannusten enimmäismääräksi [1 100 €] suunnitelmaa kohti. Arvonlisävero ei katsota tukikelpoiseksi kustannukseksi. Työryhmä esittää, että valtion maksaman tuen osuus on 85 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista. Tuki maksetaan energiasuunnitelman tekijälle. Maatila maksaa oman rahoitusosuutensa suoraan maatilalan energiasuunnitelman laatijalle. Tukijärjestelmä suunnitellaan siten, että tuki täyttää maatalousalan ryhmäpoikkeusasetuksen (EY 1857/2006) artiklan 15 mukaisen teknisen tuen määritelmät.

Työryhmän näkemyksen mukaan sopivimpia viranomaistahoja tuen maksuun olisivat TE-keskukset. Tuen hakua koskevan tukijärjestelmän valmistelu tulisi saattaa päätökseen nopeasti ja tukijärjestelmä käynnistää mahdollisimman pian. Jos tietojärjestelmät tai muut toimeenpanon osa-alueet näyttävät viivästyvän, tulisi harkita toimeenpanon käynnistämistä vaiheittain esimerkiksi siten, että jokin TE-keskus hoitaisi alkuvaiheessa koko maan hakemukset ja keräisi samalla kokemuksia järjestelmän kehittämistä varten. Koska suunnitelmiin käytettävissä olevat varat ovat ainakin alkuvaiheessa melko pieniä, tulisi harkita yksittäisille TE-keskuksille osoitetuista määrärahaikiintiöistä luopumista tämän tuen osalta.

6.5. Energiakatselmus

Jos energiankulutus ja energiakustannukset maatilalla ovat melko suuret, voi työryhmän esityksen mukaan olla tarkoituksenmukaista teettää ministeriön tukema maatilalan energiakatselmus. Katselmus olisi luonteeltaan samankaltainen kuin muilla elinkeinoaloilla (yksityinen ja julkinen palvelu, teollisuus, energia-ala) käytössä oleva tuettu energiakatselmus, ja se olisi energiasuunnitelmaa oleellisesti syvällisempi ja kattavampi tuottaen yksityiskohittaiset toimenpide-ehdotukset kaikista taloudellisista energiansäästötoimenpiteistä ja uusiutuvien energioiden taloudellisista tehostamiskeinoista kannattavuuslaskelmineen. Katselmuksen toteutus edellyttää näin ollen suuremmat kertaluonteiset panostukset ja resurssit kuin energiasuunnitelman käynnistys. Työryhmä esittää, että energiakatselmusjärjestelmän sekä sitä koskevan tukijärjestelmän suunnittelu ja toimeenpano käynnistetään mahdollisimman pian.

6.6. Uusiutuva energia

Työryhmän esityksen mukaan Maatilojen energiaohjelmalla pyritään lisäämään myös uusiutuvan energian tehokasta tuotantoa ja käyttöä. Uusiutuvien energialähteiden edistämällä tarkoitetaan energiaohjelmassa uusiutuvasta biomassasta, biokaasusta, vesivoimasta, aurinkosta, tuulesta, kierrätys- ja muun sekapolttoaineen biohajoavasta osasta sekä maaperän, vesistön ilman tai jäteveden lämpösisällöstä saatavan energian hyödyntämistä maatilalla. Uusiutuvan energian käyttö ei välttämättä lisää energiatehokkuutta, mutta energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön lisääminen edistävät samoja energia- ja ilmastopoliittisia tavoitteita. Uusiutuvan energian lisäämisellä voi mautiloilla olla jopa energiatehokkuuden parantamista merkittävämpi vaikutus hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä. Siksi on perusteltua tarkastella kumpakin osa-aluetta yhdessä soveltuvien osien.

6.7. Kirjattujen toimenpiteiden toteutus tilalla

Omavalvonnan yhteenvetoihin sekä suunnitelmien ja katselmusten raportteihin kirjataan niitä toimenpiteitä, joita tilalla voitaisiin tehdä energiatehokkuuden ja energiansäästön edistämiseksi sekä uusiutuvan energian käytön tai tuotannon lisäämiseksi. Suunnitelmien ja katselmusten toimenpiteet suunnitellaan yhteistyössä tilan edustajan kanssa, jotta voidaan varmistaa niiden yhteensopivuus tilan toimintaympäristön ja kehittämissuunnitelmien kanssa. Tila lähtee toteuttamaan suunniteltuja toimenpiteitä mahdollisuuksiensa ja resursiensa mukaan. Toteutuneet toimenpiteet kirjataan ja niistä raportoidaan tarvittaessa ohjelman seurantakyselyiden yhteydessä.

Jos tilan toimintaympäristö muuttuu, tulisi energiatoimenpiteet sopeuttaa uuteen tilanteeseen ja tehdä tarvittaessa kokonaan uusi tarkastelu. Tällä hetkellä asetusluonnos sisältää vain yhden tuetun energiasuunnitelman teettämisen tilaa kohden, mutta työryhmä esittää, että jatkuvan parantamisen näkökulmasta tiloille voisi myöhemmin olla syytä tarjota mahdollisuus uuden tuetun suunnitelman teettämiseen.

6.8. Toteutuneiden toimenpiteiden seuranta ja raportointi

Seuranta ja raportointi ovat kaikilla toiminta-alueilla energiatehokkuussopimusten ja -ohjelmien keskeisiä osa-alueita. Niiden tavoitteena on kartoittaa, mikä on ohjelman tuloksellisuus ja vaikutukset sekä mahdollistaa korjaavien tai lisätoimenpiteiden oikea-aikainen toteuttaminen. Seuranta- ja raportointijärjestelmän avulla seurataan mm. energiatehokkuusohjelman kattavuuden kehitystä, ohjelmaan liittyneiden maatilojen energiankäytön kehitystä ja niiden toteuttamia energiankäytön tehostamistoimenpiteitä sekä uusiutuvien energioiden käytön kehitystä. Lisäksi tuotetaan tietoa, jota voidaan käyttää ohjelman päätyttyä sen arvioinnissa ja uusia toimenpiteitä suunniteltaessa. Arviointitarvetta korostaa Energiapalveludirektiivin kautta tuleva tarve osoittaa, kuinka paljon energiankäyttöä on saatu tehostettua ajanjaksolla 2008-2016.

Seurantajärjestelmän kautta voidaan myös kerätä tietoa hyvistä käytännöistä, mikä oli yksi energiatehokkuustoimikunnan esittämistä toimenpiteistä.

Lisähaastetta maataloussektorilla seuranta- ja raportointijärjestelmän suunnittelulle tuo se, että sektorilla on paljon pieniä yksiköitä, sektori on rakennemuutosten edessä yksikkökoon kasvaessa ja toimijoiden lukumäärän vähentyessä. Tiloilla on myös runsaasti sivuliiketoimintaa. Koska Maatilojen energiaohjelman liittymisen ja tuen maksun lopullinen muoto on ratkaisematta, on työryhmä pohtinut seurantajärjestelmää vain pääpiirtein. Tarkempi suunnittelu voidaan tehdä vasta sitten, kun ohjelman toimeenpanon lopullista suunnittelua tehdään ja on tiedossa liittymis- ja tukijärjestelmien asettamat mahdollisuudet ja reunaehdot.

MENO II-projektissa tunnistettiin tarvittava seurantatieto, suunniteltiin karkeasti seuranta-prosessia ja pyrittiin tunnistamaan tarvittavia tietojärjestelmiä ja kuvailemaan eri toimijoiden roolia seurannassa. Kun työryhmän toiminnan aikana ohjelman sisältö on muotoutunut, eri toimijoiden roolit ovat täsmentyneet ja kuva seurantaan käytettävissä olevista resursseista on muotoutunut, on käynyt selväksi että aiemmin tehtyjä suunnitelmia voidaan hyödyntää vain vähäisessä määrin. Tämän vuoksi seurannan yksityiskohtaisempi suunnittelu on tarkoitus tehdä ensimmäisen ohjelmavuoden aikana.

MENO II-projektin loppuraportissa koottiin yhteen tietoa siitä, mitä seurantatietoa energiansäästö- ja energiatehokkuussopimusjärjestelmistä Suomessa on tyypillisesti kerätty ja sovellettiin tätä maatalouteen (taulukko 1).

Työryhmän näkemyksen mukaan seurantajärjestelmää tulisi lähteä valmistelemaan mahdollisimman pian ja suunnittelua tulisi tehdä rinnan ohjelman muiden järjestelmien kanssa. Koska osallistujien joukko on suuri, tulisi kustannuksien säästämiseksi tarkastella erityisesti energiasuunnitelman teettäneiden tilojen osalta ensisijaisesti otantamenetelmiin perustuvia vaihtoehtoja. Lisäksi tulisi käyttää mahdollisuuksien mukaan hyödyksi jo olemassa olevia maatilojen rekistereitä ja tietojärjestelmiä sekä Tike:n asiantuntemusta. Ohjelmaan liittyviltä tiloilta tulisi pyytää jo liittymisasiakirjassa sitoumus luovuttaa tietoja toteutuneista toimenpiteistä, vaikka seuranta ei kaikkien kohdalla osuisikaan.

Maatilojen energiakatselmusten osalta työ- ja elinkeinoministeriö on antanut periaatteellisen hyväksynnän käyttää hyödyksi Motivan käyttämää seurantajärjestelmää, jonne katselmusraportit tallennetaan ja jolla seurataan muiden sopimusalojen tuloksia. Tällöin energiakatselmuksen teettäneen tilan tulisi raportoida energiankäytöstään ja energiatehokkuustoimenpiteistään vuosittain. Vielä on kuitenkin selvitettävä, mitä muutoksia järjestelmän tulisi tehdä, mitä se maksaisi ja onko tämä tarkoituksenmukaisin tapa seurata katselmuksen teettäneiden tilojen toimenpiteitä.

Omavalvontasuunnitelmien osalta seurantajärjestelmää ei ole vielä suunniteltu.

Raportointiin liittyvistä yksityiskohdista ja sen aiheuttamista vaatimuksista seurannalle tulee mahdollisimman nopeasti käynnistää valmistelu työ- ja elinkeinoministeriön ja tiedonkeruuseen osallistuvien tahojen kanssa.

Taulukko 1. Esimerkkejä tilalta ja viranomaislähteistä kerättävistä seurantatiedoista

Tieto
Osallistuvan tilan perustiedot: tilan tiedot, yhteyshenkilö, energiankulutus, tuotantosuunta, tuotantomäärät
Ohjelman kattavuus maatilojen lukumäärästä, tuotannosta ja energiankäytöstä
Energian kulutusrakenne sektorilla sekä mahdolliset muutokset ajan kuluessa ja selittävät tekijät siinä määrin kuin tietoa on saatavilla
Maatilojen energiasuunnitelmissa ja -katselmuksissa tunnistetut potentiaalit (erityisesti katselmusten osalta): <ul style="list-style-type: none"> - säästää energiaa - säästää kustannuksia - lisätä uusiutuvan energian käyttöä Suunnitelma- ja katselmusmäärät Toiminnan kattavuus maatilojen lukumäärästä, tuotannosta ja energiankäytöstä (erityisesti pyritään keräämään tietoa kattavuudesta energiankäytön suhteen) Miten identifioidut toimenpiteet ovat toteutuneet eli mitkä on toteutettu tai päätetty toteuttaa, mitä harkitaan ja mitä ei toteuteta
Toteutetut energiansäästötoimenpiteet: toimenpiteet investoinnit saavutetut säästöt onko investointi varsinainen energiansäästöinvestointi vai muu investointi, joka myös säästää energiaa
Toteutunut uusiutuvan energian käytön lisääntyminen ml. määrä, laji ja mitä energiaa on korvattu
Mahdolliset neuvonta-, katselmus- ja investointituet

7. Viestintä

Motiva on luonnostellut Maatilojen energiaohjelman viestintäsuunnitelman osana MENO III-projektia. Työryhmä esittää tämän mietinnön liitteessä 6 esitettyä viestintäsuunnitelmaa noudatettavaksi ohjelman täytäntöönpanossa.

MMM valmisteli yhteistyössä Motivan kanssa yleisluontoisen "Maatilojen energiaohjelma" -esitteen. Esite hyväksyttiin työryhmällä. Suomen- ja ruotsinkielistä esitettä on tarkoitus käyttää ohjelman markkinoinnissa. Ohjelman käynnistysvaiheessa laaditaan myös viestintäsuunnitelman mukainen yksityiskohtaisempi ohjelmaesite.

Eri toimijoilla on ohjelmassa erilaisia tehtäviä maataloihin, lehdistöön ja eri sidosryhmiin kohdistuvassa viestinnässä. Tuottajajärjestöt kannustavat ja opastavat maataloja liittymään ohjelmaan sekä markkinoivat energiasuunnitelmia ja -katselmuksia neuvontajärjestöjen ohella. Operaattori mm. koordinoi ja jakaa maataloille soveltuvaa tiedotus- ja koulutusmateriaalia sekä markkinoi ja järjestää maatalojen energiasuunnittelijoiden ja -katselmoijien perehdyttämiskoulutusta. Ohjelman ohjausryhmä päättää ohjelman vuosiraporteista, etene-
misraporteista sekä loppuraportista.

8. Yhteenvedo ja työryhmän esitykset

8.1. Yhteenvedo

Maatalojen energiaohjelmaa valmistelewan työryhmän työskentelyn aikana tuli selvästi ilmi se, että EU- ja kansallisella tasolla asetettuihin energiansäästötavoitteisiin pääseminen tulee olemaan erittäin haasteellinen tehtävä. Energiankäyttöön ja –säästöön liittyvät kysymykset eivät ole perinteisesti olleet kovin tärkeällä sijalla maatalouden tuotantokokonaisuuksien tarkastelussa, vaikka yksittäiset tahot ovat tähän liittyvää työtä ansiokkaasti tehneetkin.

Valittava toimintamalli ja tavoitteet

Työryhmän mielestä on perusteltua valita maataloussektorilla energiatehokkuuden edistämistyön perustaksi vapaaehtoihin energiansäästösopimuksiin perustuva malli, jolla on saavutettu hyviä tuloksia muilla elinkeinoaloilla. Nyt käynnistyvän Maatalojen energiaohjelman onnistumisen edellytys on kuitenkin se, että koko sektori ja eri toimijat niin tiloilla, tuottaja- ja neuvontajärjestöissä kuin hallinnossakin puhaltavat yhteen hiileen ohjelman kehittämiseksi ja tilojen liittymisen edistämiseksi. Periaate samoin kuin ohjelman sisältö vahvistetaan maa- ja metsätalousministeriön sekä tuottajajärjestöjen välille solmittavassa toimialasopimuksessa. Työryhmä esittää ohjelman tavoitteeksi saada mukaan tilajoukko, jonka yhteenlaskettu energiankulutus on 80 % maataloussektorin kokonaiskulutuksesta. Valta-kunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan lisätoimia, joita on suunniteltu mm. työ- ja elinkeinoministeriön energiatehokkuustoimikunnassa. Jos seurannassa havaitaan, että nyt esitetyt toimet eivät ole riittäviä tavoitteiden saavuttamiseen, tulisi täydentäviä toimia valmistella koko sektorin yhteistyönä.

Ohjelman onnistumisen tärkein edellytys on saada maa- ja puutarhatilat näkemään siihen liittyminen itselleen hyödyllisenä. Alkuvaiheessa hyödyt tiloille tulevat tuettujen energiasuunnitelma- ja katselmuspalveluiden saamisena ja tehtyjen toimenpiteiden tuomana tuotannon kannattavuuden parantumisenä. Jatkossa tilojen saamia ohjelman palveluja tulee kuitenkin jatkuvasti kehittää ja lisäksi etsiä mahdollisuuksia kohdistaa ohjelmaan liittyneille tiloille etuja esimerkiksi investointitukijärjestelmän kautta.

Ohjelman rakenne

Työryhmä esittää, että ohjelman toiminnan rungon muodostaisivat ohjelman yleiset neuvonta- ja tiedotuspalvelut, tilakohtaisten toimien suunnittelu, suunniteltujen toimenpiteiden toteutus ja toteutumisen seuranta. Esityksen mukaan tila liittyisi ohjelmaan lähettämällä TE-keskukseen liittymislomakkeen ja sitoutuisi samalla ohjelman periaatteisiin ja tavoitteisiin. Ohjelman vapaaehtoisuutta korostaa, että tila voi myös halutessaan erota ohjelmasta koska tahansa. Liittyttyään tila saisi käyttöönsä tietopakettien energiankäytön tehostamisesta

ja lähtisi sen perusteella tarkkailemaan omaa energiankäyttöään. Tarkempien tilakohtaisten toimien suunnittelu toteutettaisiin energiankäytöltään erikokoisilla tiloilla eri tavoin. Pienimmillä tiloilla käytössä olisi tarkistuslistan kaltainen omavalvontapaketti, keskikokoisilla tiloilla tehtäisiin auktorisoidun suunnittelijan kanssa maatilan energiasuunnitelma ja energiankäytöltään kaikkein suurimmilla tiloilla laajempi energiakatselmus. Suunnitelman ja katselmuksen kustannuksista maksettaisiin valtion tukea. Tiloilla löydetty toimenpiteet (investoinnit, laitteiden säädöt, työtapojen muutokset jne.) kirjattaisiin raporttiin, ja tila lähtisi toteuttamaan niitä mahdollisuuksiensa ja resurssiensa mukaan. Tiedot toteutetuista toimenpiteistä ja saavutetuista säästöistä kerättäisiin aikanaan seurannan kautta.

Ohjelman toimijat

Maatilojen energiaohjelman toimeenpano rakentuu työryhmän esityksen mukaan usean eri toimijan yhteistyön varaan. Ohjelman perustoiminnoista vastaavat operaattori ja hallinto, mutta yhtä tärkeitä ovat tuottajajärjestöt, neuvonta- ja katselmointiorganisaatiot, ohjelman työtä seuraava ohjausryhmä sekä luonnollisesti myös käytännön säästötoimista vastaavat maa- ja puutarhatilat. Tuottajajärjestöjen päätehtävänä on jäsenistönsä kannustaminen ohjelmaan liittymiseen ja energiansäästötoimiin, neuvonta- ja katselmointiorganisaatioiden taas kattavien palveluiden tarjoaminen tiloille sekä osallistuminen infomateriaalien valmisteluun.

Operaattorin ja viranomaisten työnjako esitetään tehtäväksi siten, että operaattori vastaa käytännön energiansäästöä edistävien toimien kuten neuvonnan, tiedotuksen, infomateriaalin valmistelusta ja organisoinnista sekä toteuttaa viranomaisten toimeksiantoja mm. energiasuunnittelijoiden ja –katselmoijien koulutukseen liittyvissä asioissa. Hallinnon vastuulle kuuluisivat ohjelman suunnittelun johtaminen sekä toimeenpanoon liittyvät viranomaistehtävät. Toimeenpanotehtäviä ovat mm. tilojen liittymispäätösten teko, tukien hakuun ja maksuun liittyvät tehtävät, suunnittelijoiden ja katselmoijien auktorisointi sekä valvontatehtävät. Ohjelman suunnitteluun liittyvistä asioista vastaa maa- ja metsätalousministeriö ja toimeenpanotehtävien organisoinnista Maaseutuvirasto.

Työryhmän näkemyksen mukaan ohjelman operaattoriksi tulisi valita ainakin kaksivuotisen käynnistysvaiheen ajaksi Motiva Oy, jolla on pitkä kokemus energiatehokkuussopimusten valmistelusta ja toimeenpanosta sekä yhteydet muiden toimialojen vastaavaan toimintaan. Ohjelmaan liittymispäätösten teossa sekä suunnitelma- ja katselmustukien maksussa sopivimpia viranomaistahoja olisi työryhmän näkemyksen mukaan TE-keskukset. Haku- ja maksusjärjestelmistä tulisi tehdä niin yksinkertaisia, ettei niistä tulisi pullonkaulaa toimenpiteiden toteuttamiselle.

Seuranta

Maatilojen energiaohjelman tulosten seurantajärjestelmän suunnittelua ei työryhmän työn puitteissa voitu viedä kovin pitkälle, sillä se täytyy tehdä rinnan suunnitelmiin ja katselmukseen liittyvien tuki- ja raporttitallennusjärjestelmien rakentamisen kanssa. Seurannan suunnittelu tulee työryhmän näkemyksen mukaan kuitenkin käynnistää mahdollisimman pian (syksyllä 2009) ja siitä on tehtävä mahdollisimman yksinkertainen ja jo olemassa olevia järjestelmiä hyödyntävä. Koska tilajoukko tulee olemaan suuri, tulisi työn ja kustannuksien vähentämiseksi harkita otantatyypistä seurantaratkaisua. Rahoitus seurantajärjestelmälle tulisi työryhmän mielestä osoittaa samoista varoista kuin ohjelman muukin rahoitus.

Luotettavien tilastotietojen saaminen maatilasektorin todellisesta energiankulutuksesta on vaikeaa, sillä riittävän tarkkaa tilastotietoa on saatavissa vain kasvihuonetuotannosta. Jot-

ta koko maatalouden energiankäyttöön kohdistuvien toimenpiteiden vaikuttavuutta voitaisiin luotettavasti seurata, tulee maatalouden energiatilastointia työryhmän mielestä oleellisesti parantaa ja tarkentaa. Esimerkiksi maatalouskyselyyn 2010 tulee sisällyttää kattavia maatalouden energiankäyttöä koskevia kohtia.

Ohjelman käynnistämisaikataulu ja rahoitus

Työryhmän mielestä ohjelmaa koskeva toimialasopimus maa- ja metsätalousministeriön sekä alan tuottajajärjestöjen välillä tulisi allekirjoittaa syksyllä 2009. Myös ohjelman käytännön toiminta tulisi aloittaa jo loppuvuodesta 2009 ainakin ohjelmaan liittymisen sekä energiasuunnitelmien teon osalta. Toimialasopimuksen allekirjoitus ja ohjelman käytännön toiminnan aloitus tulisi ajoittaa mahdollisimman lähelle toisiaan. Energiasuunnitelmien teko on olemassa runsaasti koulutettuja bioenergianeuvoja, joiden työtilanteen ja motivaation kannalta ohjelman pikainen käynnistyminen on tärkeää. Tarvittaessa tulee harkita alkuvaiheeseen kevyempiä väliaikaisratkaisuja esimerkiksi ohjelmaan liittymisen ja suunnitelmien haun järjestelyiden osalta. Katselmusten sisällön, koulutuksien ja tukijärjestelmän valmistelu tulisi myös aloittaa pikaisesti.

Työryhmä esittää, että ohjelman toimeenpanoon, tukien maksuun ja seurantaan osoitettaisiin tarvittavat varat Valtion talousarvion momentilta 30.01.40 (Bioenergiatuotannon avustukset) ainakin vuosina 2009-2011. Myös tämän jälkeen ohjelman rahoitus tulisi työryhmän näkemyksen mukaan hoitaa ensisijaisesti kansallisin varoin. Mikäli tämä on mahdotonta, tulee selvittää myös mahdollisuudet rahoitukseen esim. Manner-Suomen Maaseudun kehittämishankkeen kautta. Ohjelman onnistumisen ja säästötavoitteiden saavuttamisen kannalta on tärkeää, että esimerkiksi tukiin kohdennetut varat eivät lopu kesken.

8.2. Työryhmän toimenpide-esitykset

Maatilojen energiaohjelman toimeenpanoa valmisteleva työryhmä tekee seuraavat toimenpide-esitykset:

- Ohjelman käytännön toiminta tulisi käynnistää vuoden 2009 aikana siten, että ohjelmaan liittyminen ja suunnitelmien haku on mahdollista
- Omavalvontasuunnitelmia ja katselmuksia koskevan ohjeiston ja katselmusten tukijärjestelmän valmistelu tulisi käynnistää viipymättä
- Ohjelmaa koskevien ohje-, hakemus- ja tiedotusmateriaalien valmistelussa ja viimeistelyssä tulee kiinnittää erityistä huomiota ohjelman maa- ja puutarhatiloille tuomien etujen esilletuomiseen sekä lomakkeiden ja muun materiaalin helppokäyttöisyyteen
- Työryhmän näkemyksen mukaan ohjelman käynnistämisen vaiheessa operaattoriksi tulisi valita kaksivuotisella sopimuksella Motiva Oy
- Maatilojen energiaohjelman toimeenpano ja energiasuunnitelmiin ja –katselmuksiin kohdistetut tuet vuosiksi 2009–2011 tulisi maksaa Bioenergiatuotannon avustukset -momentilta (30.01.40)
- Momentin rahoituksesta tulisi suunnata ohjelman käyttöön niin suuri osa, että ohjelman häiriötön toimeenpano ja tukien maksu on mahdollista
- Myös vuoden 2011 jälkeinen rahoitus tulisi järjestää ensisijaisesti kansallisin varoin

- Jos kansallista rahoitusta maatilojen energiaohjelmaan ei ole mahdollista saada, niin ohjelman rahoitus tulisi turvata Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman kautta
- Energiansäästön ja uusiutuvien energialähteiden näkökulma tulee ottaa huomioon kaikessa maatalouden tukien, rahoituksen sekä vaatimusten suunnittelussa.
- Energiansäästötoimille ja energiaohjelmaan liittymiselle tulee kohdentaa investointitukia tai muita kannustimia
- Energiankäytön mittaamisen tarkkuutta maataloilla tulee kehittää energiansäästön ja -tehokkuuden suuntaan esimerkiksi tukemalla erillismittareiden hankintaa
- Energiatehokkuuden jatkuvan edistämisen vuoksi olisi tärkeää, että tulevaisuudessa olisi mahdollista hakea valtion tukea energiasuunnitelman tai –katselmuksen tekoon tiloille useammin kuin kerran tilaa kohti, esimerkiksi kolmen vuoden välein
- Tutkimuksen ja neuvonnan tulee toimia tiiviissä yhteistyössä, jotta voidaan varmistaa tuoreimman energiansäästöä ja uusiutuvia energialähteitä koskevan tiedon siirto käytäntöön.
- Neuvontajärjestöjen toiminnan resurssit tulee turvata, jotta energiasuunnitelmien tekijöitä on saatavilla tarpeen mukaan.
- Maatalous- ja metsäenergia-alojen yhteistyötä tulee lisätä niin edistämisen ja neuvontatoiminnassa kuin myös tuotannossa ja logistiikassa
- Viestinnän oikea-aikaisuus ja tehokkuus ohjelman toimeenpanossa tulee varmistaa
- Maataloussektorin energiatilastointia tulee parantaa oleellisesti ja esimerkiksi maatalouskyselyyn 2010 tulee sisällyttää kattavia maatalouden energiankäyttöä koskevia kohtia.

9. Jatkotoimet

Ohjelman ensimmäinen tavoite on vuodessa 2016, joka on energiapalveludirektiivin laskeutavuosi. Tarve energiansäästölle ei kuitenkaan pääty tähän, sillä EU:n ilmasto- ja energiapaketin tavoitteet ulottuvat vuoteen 2020. Energiansäästö ja energiaterhokkuuden parantaminen on jatkuva prosessi. Tavoitteena on, että maatilat voisivat teettää energiasuunnitelman tai -katselmuksen aina kun suuria energiankäyttöön vaikuttavia muutoksia tehdään tilalla.

Jos vuodelle 2016 asetetun ohjeellisen energiansäästötavoitteen saavuttaminen vaikuttaa vuonna 2013 tehtävän arvioinnin perusteella epätodennäköiseltä, ohjausryhmä valmistelee ehdotukset muutoksista, jotka koskevat jaksoa 2014–2016. Samalla sovitaan siitä, miten muutokset toteutetaan yhdessä sopimukseen liittyneiden maatilojen kanssa.

Huom. TEM Energiatohokkuustoimikunta on täsmentänyt/muuttanut toimenpidekorttia.

Toimenpiteen nimi: Energiatohokkuusasioiden painottaminen maatalouden rakentamisohjeissa ja -määräyksissä

Toimenpiteen tavoite ja yleiskuvaus

Suomen rakentamismääräyskokoelmassa esitettyjen yleisten rakentamismääräysten ohella on noudatettava maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettuja rakentamismääräyksiä ja ohjeita maatalousrakentamisessa, jotka saavat rakennusten investointitukea tuotantorakentamiseen. Selvitetään mahdollisuudet lisätä energiatohokkuutta edistäviä ehtoja tukilainsäädännössä ja tähän liittyvissä maa- ja metsätalousministeriön rakentamista koskeissa säädöksissä.

Lisäksi pyritään ohjeistamaan korjausrakentamiseen liittyvää toimintaa, johon varsinaisia rakentamismääräyksiä sovelletaan soveltuvin osin.

Ohjauskeino

- ☒ **säädösohjaus** (lait, määräykset, luvat)
- ☒ taloudellinen ohjauskeino (tuet, verotus, rahoitusmekanismi, valkoiset sertifikaatit)
- ☐ menetelmät (energiatohokkuussopimukset, energiakatselmukset)
- ☒ informaatio-ohjaus (neuvontapalvelut, asenneviestintä, energia- ja ympäristömerkinnät)
- ☐ koulutus ja osaaminen (perus- ja täydennyskoulutus, opetusohjelmiin vaikuttaminen)
- ☐ tutkimus ja kehitys
- ☐ muu

Kohderyhmä

Maa- ja puutarhatilat, rakennusliikkeet, tavarantoimittajat

Toteuttaja/vastuutaho/sidosryhmä

Vastuutahona MMM (yhteistyössä YM).

Toteuttajana Maaseutuvirasto Mavi.

Toteutusajankohta

- suunnittelun aloitus, toimenpiteen käynnistys, mahdolliset kehitysprojektit

Aina kun rakentamismääräyksiä tai vastaavia määräyksiä ja ohjeita muutetaan. Tarvittaessa ratkaisujen taustaksi tulisi teettää selvityksiä.

Liittyy Rakennus-jaoston useisiin toimenpiteisiin.

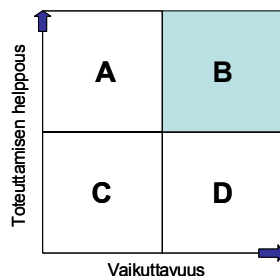
Toimenpide kohdistuu

- ☒ lämpöön
- ☒ sähköön
- ☒ polttoaineisiin
- ☒ veteen

Vaikutus kohderyhmässä

- ☐ merkittävä
- ☒ keskimääräinen
- ☐ vähäinen

Arvio toimenpiteen vaikuttavuudesta ja toteuttamisen helppoudesta

Huom. TEM Energiatehokkuustoimikunta on täsmentänyt/muuttanut toimenpidekorttia.

Toimenpiteen nimi: Investointituet energiatehokkuutta edistävälle parantamistoimille

Toimenpiteen tavoite ja yleiskuvaus

Maatilojen investointitukijärjestelmien tukia kohdennetaan energiatehokkuutta edistäviin koneisiin, laitteisiin ja rakennuksiin.

Vaihtoehtona on myös korotetun investointituen maksaminen siinä tapauksessa, että valitaan energiatehokas ratkaisu. Varsinaisten investointien lisäksi harkitaan tuen antamista energianhallinnan kehittämiseen, esim. energiankulutuksen seurantaohjelmien käyttöönottoon.

Ohjauskeino

- ☐ säädösohjaus (lait, määräykset, luvat)
- ☒ **taloudellinen ohjauskeino** (tuet, verotus, rahoitusmekanismit, valkoiset sertifikaatit)
- ☐ menetelmät (energiatehokkuussopimukset, energiakatselmukset)
- ☒ informaatio-ohjaus (neuvontapalvelut, asenneviestintä, energia- ja ympäristömerkinnät)
- ☐ koulutus ja osaaminen (perus- ja täydennyskoulutus, opetusohjelmiin vaikuttaminen)
- ☐ tutkimus ja kehitys
- ☐ muu

Kohderyhmä

Maa- ja puutarhatilat

Toteuttaja/vastuutaho/sidosryhmä

Vastuutahona MMM (yhteistyö TEM).

Toteuttajana Maaseutuvirasto Mavi.

Toteutusajankohta

- suunnittelun aloitus, toimenpiteen käynnistys, mahdolliset kehitysprojektit

Energiatehokkuusasiat tulisi ottaa huomioon aina kun tukijärjestelmää uudistetaan ja tuettavia kohteita muutetaan.

Tukien suunnittelussa toimitaan tarkoituksenmukaisessa laajuudessa yhteistyössä energiatuista vastaavan TEM:n kanssa.

Muuta huomioitavaa

- esteet, riskit, liittymät muihin toimenpiteisiin, kansainväliset kytkennät, muita tietolähteitä

Liittymä mahdollisesti Teollisuus ja palveluala -jaoston toimenpiteeseen "Tuet pienten yritysten energiatehokkuuden parantamistoimille".

Mahdollinen liittymäkohta MMM:n valmistelevaan Maatalouden energiaohjelmaan. Tulee tarkastella, voidaanko ohjelmaan liittyminen katsoa hyödyksi investointitukien myöntämisessä.

Toimenpide kohdistuu

- ☒ lämpöön
- ☒ sähköön
- ☒ polttoaineisiin
- ☒ veteen

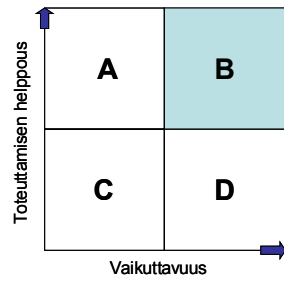
Vaikutus kohderyhmässä

- ☐ merkittävä
- ☒ keskimääräinen
- ☐ vähäinen

Lisähuomioita

Energiatehokkaiksi luokiteltavien investointikohteiden tarkka määrittely saattaa joiltain osin olla haasteellista tai tuottaa jopa hankaluuksia.

Toteutuneiden toimenpiteiden ja energiansäästön seuranta tulee toteuttaa mahdollisimman kevyellä tavalla. Teollisuus ja palvelut -jaostossa pienten yritysten investointituen toteutuksessa ehdotettiin eräänlaisen palvelusetelin käyttöönottoa.

Arvio toimenpiteen vaikuttavuudesta ja toteuttamisen helppoudesta

Toimenpiteen nimi: Hankintojen kehittäminen maataloussektorilla

Toimenpiteen tavoite ja yleiskuvaus

Kehitetään yhteishankintamenettelyjä maataloussektorilla ja kannustetaan hankintojen kilpailutuksiin (esim. laitteet, koneet). Yhteishankintana maatilat voivat esimerkiksi hankkia hyötysuhteeltaan tehokkaampia laitteita ja koneita, joiden vaihtoehtona on usean pienen ja suhteessa enemmän energiaa kuluttavan laitteen tai koneen hankinta.

Markkinaosaamista hankintojen kilpailuttamisesta lisätään koulutuksen ja tiedotuksen avulla.

Ohjauskeino

- ☐ säädösohjaus (lait, määräykset, luvat)
- ☐ taloudellinen ohjauskeino (tuet, verotus, rahoitusmekanismit, valkoiset sertifikaatit)
- ☒ **menetelmät** (energiatehokkuussopimukset, energiakatselmuksot)
- ☒ informaatio-ohjaus (neuvontapalvelut, asenneviestintä, energia- ja ympäristömerkinnät)
- ☒ koulutus ja osaaminen (perus- ja täydennyskoulutus, opetusohjelmiin vaikuttaminen)
- ☐ tutkimus ja kehitys
- ☐ muu

Kohderyhmä

Viljelijät

Toteuttaja/vastuutaho/sidosryhmä

Vastuutahona MMM (yhteistyössä TEM).

Toteuttajina neuvonta- ja tuottajajärjestöt yhteistyössä viljelijöiden kanssa.

Muuta huomioitavaa

- esteet, riskit, liittymät muihin toimenpiteisiin, kansainväliset kytkennät, muita tietolähteitä

Esimerkkinä hankinnan kohteesta on energiaa säästävien ilmanvaihtoratkaisujen yhteishankinnat sika- ja broilerilaitoksiin.

Hankintojen kehittäminen on osa suunnitteilla olevaa Maatilojen energiaohjelman toteutusta.

Toimenpiteellä on liittymäkohtia myös muiden jaostojen (mm. rakennus, kotitaloudet) hankintoja koskeviin toimenpiteisiin.

Hyödynnetään soveltuvin osin TEM:n ohjeita energiatehokkuuden huomioon ottamiseksi julkisissa hankinnoissa.

Myös ns. hankintakilpailujen hyödyntäminen on noussut esiin eri jaostojen työssä yhtenä vaihtoehtoisena mahdollisuutena saada käyttöön uutta, innovatiivista teknologiaa.

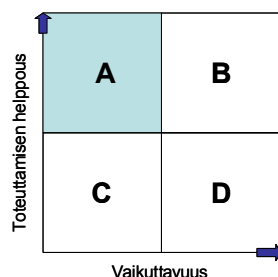
Toimenpide kohdistuu

- ☒ lämpöön
- ☒ sähköön
- ☒ polttoaineisiin
- ☒ veteen

Vaikutus kohderyhmässä

- ☐ merkittävä
- ☒ keskimääräinen
- ☐ vähäinen

Arvio toimenpiteen vaikuttavuudesta ja toteuttamisen helppoudesta

Toimenpiteen nimi: Maatilan kuljetusmatkojen lyhentäminen

Toimenpiteen tavoite ja yleiskuvaus

Maatilojen kuljetusmatkoja lyhennetään mm. kannustamalla tiloja tilusjärjestelyihin, viljelylohkojen vaihtoon sekä kuljetusten logistiikan kehittämiseen mahdollisesti yhteistyössä muiden tilojen kanssa (mm. kuljetusketjujen energiakatselmusta hyödyntämällä). Tilusjärjestelyjä edistetään ja tuetaan valtion varoista jo nyt, mutta lisätoimet asian edistämiseksi ovat tarpeellisia. Esimerkiksi tiedotusta tilusjärjestelyn mahdollisuuksista ja siihen saatavista tuista tulee lisätä. Asiaa koskevat tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset on kuvattu Maa- ja metsätalousministeriön tilusjärjestelystrategiassa vuosille 2008-2013 (Maa- ja metsätalousministeriön julkaisu 1/2008)

Ohjauskeino

- ☐ säädösohjaus (lait, määräykset, luvat)
- ☒ taloudellinen ohjauskeino (tuet, verotus, rahoitusmekanismit, valkoiset sertifikaatit)
- ☒ **menetelmät** (energiatehokkuussopimukset, energiakatselmukses)
- ☒ informaatio-ohjaus (neuvontapalvelut, asenneviestintä, energia- ja ympäristömerkinnät)
- ☐ koulutus ja osaaminen (perus- ja täydennyskoulutus, opetusohjelmiin vaikuttaminen)
- ☐ tutkimus ja kehitys
- ☐ muu

Kohderyhmä

Maatilat

Toteuttaja/vastuutaho/sidosryhmä

Vastuutahona MMM. Kuljetusketjujen katselmustuki: TEM.

Toteuttajina Maanmittauslaitos, viljelijät, neuvonta, tuottajajärjestöt sekä kuljetusketjujen energiakatselmusten osalta Motiva

Toteutusajankohta

- suunnittelun aloitus, toimenpiteen käynnistys, mahdolliset kehitysprojektit

Vuodesta 2006 käytössä olleeseen kuljetusketjujen energiakatselmukseen tulee kehittää maatalouden kuljetuksille soveltuva raportointimalli.

Muuta huomioitavaa

- esteet, riskit, liittymät muihin toimenpiteisiin, kansainväliset kytkennät

Liittyy Liikennejaoston toimenpiteeseen "Logistiikan kehittäminen".

Maa- ja metsätalousministeriön tilusjärjestelystrategia vuosille 2008-2013:
<http://www.mmm.fi/fi/index/julkaisut/julkaisusarja.html>

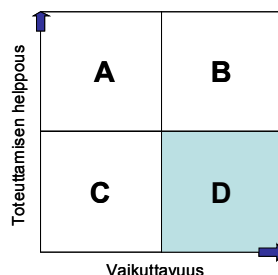
Toimenpide kohdistuu

- ☐ lämpöön
- ☐ sähköön
- ☒ polttoaineisiin
- ☐ veteen

Vaikutus kohderyhmässä

- ☐ merkittävä
- ☒ keskimääräinen
- ☐ vähäinen

Arvio toimenpiteen vaikuttavuudesta ja toteuttamisen helppoudesta

Toimenpiteen nimi: Energiamittauksen kehittäminen ja käyttöönotto

Toimenpiteen tavoite ja yleiskuvaus

Kannustetaan tiloja hankkimaan ja käyttämään maatilalle soveltuvia energian kulutusmittareita (polttoainemittarit, sähkönkäytön alamittarit, pistorasiamittarit jne.). Hankintoja edistetään esimerkiksi tiedotuksella, neuvonnalla sekä mahdollisuuksien mukaan myös tuilla sekä yhteisostoilla. Järjestetään käyttökoulutusta mittareiden asianmukaisessa käytössä ja tulosten tulkinnassa.

Ohjauskeino

- ☐ säädösohjaus (lait, määräykset, luvat)
- ☒ taloudellinen ohjauskeino (tuet, verotus, rahoitusmekanismit, valkoiset sertifikaatit)
- ☒ **menetelmät** (energiatehokkuussopimukset, energiakatselmukset)
- ☒ informaatio-ohjaus (neuvontapalvelut, asenneviestintä, energia- ja ympäristömerkinnät)
- ☒ koulutus ja osaaminen (perus- ja täydennyskoulutus, opetusohjelmiin vaikuttaminen)
- ☐ tutkimus ja kehitys
- ☐ muu

Kohderyhmä

Maa- ja puutarhatilat

Toteuttaja/vastuutaho/sidosryhmä

Vastuutahona MMM. Toteuttajina neuvonta- ja tuottajajärjestöt.

Muuta huomioitavaa

- esteet, riskit, liittymät muihin toimenpiteisiin, kansainväliset kytkennät, muita tietolähteitä

Toimenpide liittyy maatalouden toimenpiteisiin "Hankintojen kehittäminen maataloussektorilla" ja "Investointituet energiatehokkuutta edistävälle parantamistoimille" sekä kotitalousjaoston toimenpiteeseen "Huoneistokohtaisen energiankulutuksen mittaroinnin ja seurannan kehittäminen teknisillä ratkaisulla". Toimenpiteellä on osin liittymiä mm. rakennusjaoston toimenpiteisiin "Reaktiivinen kulutusseuranta" ja "Energiankäytön visualisointi kulutuksen ohjaajana".

Toimenpide liittyy myös kehitteillä olevaan Maatalouden energiaohjelmaan, jossa pyritään kehittämään maatilojen energianhallintaa, missä kulutusseuranta on keskeisessä roolissa.

Asetus sähkön tuntimittauksesta. Maaliskuun alussa 1.3.2009 voimaantullut valtioneuvoston asetus sähkön tuntimittauksesta on merkittävä uudistus niin sähköverkkoyhtiöille kuin niiden asiakkaille. Uudistuksen ansiosta kilpailu sähkön vähittäismarkkinoilla lisääntyy, kun sähkön käytöstä ja sen ajoittumisesta saadaan jatkossa nykyistä tarkempaa tietoa. Tuntitason tieto auttaa asiakkaita muuttamaan sähkönkulutustapojaan ja säästämään siten energiaa.

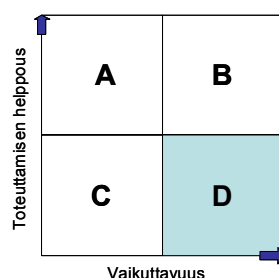
Toimenpide kohdistuu

- ☒ lämpöön
- ☒ sähköön
- ☒ polttoaineisiin
- ☒ veteen

Vaikutus kohderyhmässä

- ☐ merkittävä
- ☒ keskimääräinen
- ☐ vähäinen

Arvio toimenpiteen vaikuttavuudesta ja toteuttamisen helppoudesta

Toimenpiteen nimi: Parhaat käytännöt maataloudessa

Toimenpiteen tavoite ja yleiskuvaus

Tuetaan demonstraatiohankkeita eri energiatehokkuuteen liittyvistä rakentamis- ja teknologiamahdollisuuksista sekä tuotetaan korjauskonsepteja maa- ja puutarhatilojen tyypillisimmistä korjaushankkeista. Erityisesti on huomioitava oppilaitosten sekä kehitys- ja tutkimusorganisaatioiden mahdollisuudet demonstraatiotoiminnassa ja siihen liittyvässä tiedon tuottamisessa ja edelleen välittämisessä.

Viljelijöiden välistä tiedonvaihtoa tulisi edistää sekä perustaa esittelytilojen verkosto toimiville tiloille. Demonstraatiohankkeista tunnistettuja parhaita käytäntöjä ja tuloksia tulee kerätä tietopankkiin ja käyttää hyväksi neuvonnassa, koulutuksessa sekä erilaisten tietoaineistojen kuten oppaiden laadinnassa. Käytännön tietoa toimenpiteiden vaikutuksista erilaisten tilojen toimintaan ja talouteen tulee kerätä ja jakaa mm. Maatilojen energiaohjelmaan liittyvien toimien (mm. energiasuunnitelmat), tiedotuksen ja paikallisten energiapäivien kautta.

Ohjauskeino

- ☐ säädösohjaus (lait, määräykset, luvat)
- ☒ taloudellinen ohjauskeino (tuet, verotus, rahoitusmekanismi, valkoiset sertifikaatit)
- ☐ menetelmät (energiatehokkuussopimukset, energiakatselmukset)
- ☒ **informaatio-ohjaus** (neuvontapalvelut, asenneviestintä, energia- ja ympäristömerkinnät)
- ☒ koulutus ja osaaminen (perus- ja täydennyskoulutus, opetusohjelmiin vaikuttaminen)
- ☐ tutkimus ja kehitys
- ☐ muu

Kohderyhmä

Maa- ja puutarhatilat, rakennusyritykset

Toteuttaja/vastuutaho/sidosryhmä

Vastuutahona MMM

Toteuttajana neuvontajärjestöt, oppilaitokset, tutkimuslaitokset

Muuta huomioitavaa

- esteet, riskit, liittymät muihin toimenpiteisiin, kansainväliset kytkennät, muita tietolähteitä

Toimenpiteellä on liittymiä muiden jaostojen esittämiin vastaaviin toimenpiteisiin. Tehdään soveltuvin osin yhteistyötä mm. rakennusalan neuvontayritysten kanssa maatiloille soveltuvien rakennusratkaisujen edistämiseksi.

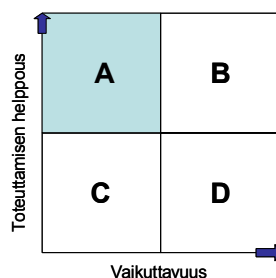
Toimenpide kohdistuu

- ☒ lämpöön
- ☒ sähköön
- ☒ polttoaineisiin
- ☒ veteen

Vaikutus kohderyhmässä

- ☐ merkittävä
- ☒ keskimääräinen
- ☐ vähäinen

Arvio toimenpiteen vaikuttavuudesta ja toteuttamisen helppoudesta

Huom. TEM Energiatohokkuustoimikunta on täsmentänyt/muuttanut toimenpidekorttia.

Toimenpiteen nimi: Energiatohokkuuskoulutuksen ja -neuvonnan vahvistaminen

Toimenpiteen tavoite ja yleiskuvaus

Toimenpiteen tarkoituksena on energiatohokkuuteen liittyvien teemojen vahvistaminen koulutuksessa ja neuvonnassa.

Energiatohokkuuteen liittyvää opetusta tulisi sisältyä kaikkeen maa- ja puutarhatalouden koulutukseen. Tämä koskee sekä ammatillista koulutusta että korkean asteen koulutusta, mukaan lukien opettajakoulutus. Myös energiatohokkuuteen liittyvästä aikuis- ja täydennyskoulutuksesta tulisi olla tarjolla kattavasti. Kaikessa opetuksessa tulisi käyttää hyväksi vuorovaikutteista yhteistyötä alkutuotanto- ja energia-alan yritysten kanssa ja jalkauttaa opiskelijoita käytännön tasolle. Oppilaitosten kestävä kehityksen ohjelmiin tulisi sisällyttää energiansäästöteemat ja hyödyntää oppilaitoksia alkutuotannon energiansäästöön liittyvien menetelmien sekä toimintatapojen kehittämisessä ja testaamisessa. Energiatohokkuuteen liittyvää täydennyskoulutusta tulisi myös tarjota kaikilla tasoilla.

Maatilojen energiaohjelmaa täydentävää energia-alan neuvontaa tulisi olla tarjolla siten, että maa- ja puutarhatalouden eri tuotantosuunnille on saatavissa kattavat ja kysyntää vastaavat energianeuvontapalvelut. Asia tulee huomioida suunniteltaessa neuvonnan painopisteitä ja rahoitusta sekä valtakunnallisella tasolla että neuvontaorganisaatioissa. Energiatohokkuusasioiden esille tuontia kaikessa neuvonnassa tulisi edistää neuvojen täydennyskoulutuksella. Viljelijöille tarjotaan tietoa käytettävissä olevista ratkaisuista (mm. lämmitysjärjestelmät), tukimahdollisuuksista, vaikuttavuudesta, kokemuksista (liittymä toimenpiteeseen "hyvät käytännöt").

Ohjausekeino

- ☐ säädösohjaus (lait, määräykset, luvat)
- ☐ taloudellinen ohjausekeino (tuet, verotus, rahoitusmekanismat, valkoiset sertifikaatit)
- ☐ menetelmät (energiatohokkuussopimukset, energiakatselmukset)
- ☒ informaatio-ohjaus (neuvontapalvelut, asenneviestintä, energia- ja ympäristömerkinnät)
- ☒ **koulutus ja osaaminen** (perus- ja täydennyskoulutus, opetusohjelmiin vaikuttaminen)
- ☐ tutkimus ja kehitys
- ☐ muu

Kohderyhmä

Viljelijät.

Toteuttaja/vastuutaho/sidosryhmä

Neuvojat, oppilaitokset ja korkeakoulut, MMM, Opetushallitus (OPH).

Toimenpide kohdistuu

- ☒ lämpöön
- ☒ sähköön
- ☒ polttoaineisiin
- ☒ veteen

Vaikutus kohderyhmässä

- ☐ merkittävä
- ☒ keskimääräinen
- ☐ vähäinen

Lisähuomioita

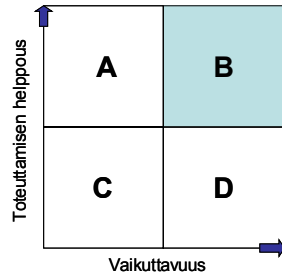
Luonnonvara- ja ympäristöalan tutkinnoista maatalous-, hevostalous-, puutarha- ja luonto- ja ympäristöalan perustutkinnoissa kestävä kehitys on osa työprosessia, jossa se on yksityiskohtaisesti kuvattu, mitä se eri tutkintojen osien arviointikohteena tarkoittaa. Se on arvioitava kohde ammattiosaamisen näytöissä.

Maatalousalalla (ja koko luonnonvara- ja ympäristöalalle, myös puutarha ja hevoset) on asetettu erityistavoitteeksi alan koulutuksen strategian mukaan, että oppilaitosten tulisi saavuttaa kestävä kehityksen sertifikaatti vuoteen 2010 mennessä. Maatalousalan oppilaitokset ovat olleetkin erittäin aktiivisia sertifikaatin hakemisessa.

Maatalousalan kaikki oppilaitokset ovat verkossa www.virtuaali.info => koulutilat.

Portaali on saavuttanut Euroopan komission koulutuksen kestävä kehityksen innovaatiomaininnan. Tässä kaikille avoimessa portaalissa näkyvät maatalousoppilaitoksien tuotantotavat. Sinne on kehitetty mittareita mm ravinteiden, vedenkulutuksen ja energian kulutuksen seurantaan. Kehitystyö on alussa, mutta pian voidaan seurata, mikä opetusmaatila on esimerkiksi energiatehokkain. Useilla maatalousoppilaitoksilla on jo olemassa olevia tai rakenteilla olevia bioenergialaitoksia. Maatalousoppilaitoksia käytetään pilotteina, kun testataan maatilojen energiaohjelmia. Opetushallitus on ollut edistämässä yhteistyötä ja neuvotteluissa mukana. koko luonnonvara- ja ympäristöalan oppilaitoksien henkilökunta on koulutettu kestävä kehityksen toimintaohjelman käyttöönottoon.

Arvio toimenpiteen vaikuttavuudesta ja toteuttamisen helppoudesta

Huom. TEM Energiatehokkuustoimikunta on täsmentänyt/muuttanut toimenpidekorttia.

Toimenpiteen nimi: Tutkimus- ja kehitystoiminnan edistäminen

Toimenpiteen tavoite ja yleiskuvaus

Toimenpiteen tarkoituksena on maatalous- ja maaseutuyritysten energiatehokkuuteen liittyvän tutkimus- ja kehitystoiminnan edistäminen.

Energiatehokkuusnäkökulmat tulisi huomioida kaikessa maataloutta ja maaseutua koskevassa T & K-työssä tärkeänä osana tuotannon kannattavuutta sekä sen ympäristövaikutuksia. Tämä koskee paitsi tuotantosuuntakohtaisista erityisteemoista myös koko tuotantoketjun käsittäviä elinkaaritarkasteluja. Perustutkimuksen vahvistamista ja monitieteisyyden lisäämistä tarvitaan tutkimustyön tehokkuuden ja tuloksellisuuden parantamiseksi. Myös tutkimus- ja kehittämishankkeiden tulosten analysointi, tiivistäminen ja nopea saattaminen kehittäjien, neuvonnan, koulutuksen ja viljelijöiden käyttöön on tärkeää. Koska maatilat ja muut maaseutuyritykset sijaitsevat taajama-alueiden ulkopuolella, tulee sijainnista johtuvat erityispiirteet ottaa huomioon tutkimus- ja kehitystyössä.

Maatalous- ja maaseutusektoria koskevien tutkimus- ja kehitysohjelmien teemoihin ja rahoituskohteisiin tulisi jatkossa ottaa mukaan energiatehokkuuden parantamiseen tähtäävät toimet.

Energiatehokkuusnäkökulman huomioiminen voisi olla myös yksi hankkeiden rahoituskelpoisuuden yleisistä arviointikriteereistä.

Rahoitusta tutkimus- ja kehitystoiminnalle tulisi määrärahojen puitteissa lisätä nykyisissä rahoitusohjelmissa. Myös kokonaan uudet panostukset tutkimus- ja kehitysohjelmissa olisivat tarpeellisia etenkin uusien innovaatioiden kehittämisessä ja testaamisessa. Maatalouden energiatehokkuuden professuurin perustaminen nostaisi alan tutkimuksen tuloksellisuutta ja pitkäjänteisyyttä merkittävästi.

Ohjauskeino

- ☐ säädösohjaus (lait, määräykset, luvat)
- ☐ taloudellinen ohjauskeino (tuet, verotus, rahoitusmekanismi, valkoiset sertifikaatit)
- ☐ menetelmät (energiatehokkuussopimukset, energiakatselmuks)
- ☒ informaatio-ohjaus (neuvontapalvelut, asenneviestintä, energia- ja ympäristömerkinnät)
- ☒ koulutus ja osaaminen (perus- ja täydennyskoulutus, opetusohjelmiin vaikuttaminen)
- ☒ tutkimus ja kehitys
- ☐ muu

Kohderyhmä

Viljelijät.

Toteuttaja/vastuutaho/sidosryhmä

Korkeakoulut, tutkimuslaitokset, tutkimusrahoitus, kehittämisohjelmat, hallinto.

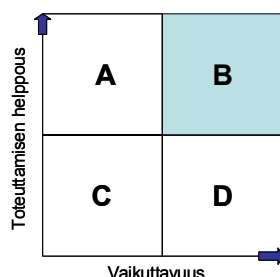
Toimenpide kohdistuu

- ☒ lämpöön
- ☒ sähköön
- ☒ polttoaineisiin
- ☒ veteen

Vaikutus kohderyhmässä

- ☐ merkittävä
- ☒ keskimääräinen
- ☐ vähäinen

Arvio toimenpiteen vaikuttavuudesta ja toteuttamisen helppoudesta

Maatilojen energiaohjelman toimialasopimus

1 Osapuolet

Tämän maatilojen energiaohjelmaa koskevan (2009–2016) toimialasopimuksen (jäljempänä Sopimuksen) osapuolet ovat maa- ja metsätalousministeriö (jäljempänä ministeriö) sekä Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y., Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund r.f. (SLC), Kauppapuutarhaliitto r.y. ja Puutarhaliitto r.y. (jäljempänä tuottajajärjestöt). Uudet tuottajajärjestöt voivat liittyä sopimukseen kohdan 4.3 mukaisesti.

Tähän Sopimukseen sisältyvät maatilojen energiaohjelman tavoitteet, ministeriön ja tuottajajärjestöjen toimet sekä ne toimet, joihin ohjelmaan liittyvä maa- tai puutarhatila¹ (jäljempänä maatila) sitoutuu. Viranomaisten ja tuottajajärjestöjen yhteinen ohjausryhmä seuraa ja ohjaa ohjelman toimeenpanoa ja tekee tarvittaessa ehdotuksia sen kehittämisestä.

Maatila voi liittyä ohjelmaan kohdan 4.2 mukaisesti.

2 Lähtökohdat, perusteet ja määritelmät

Energiankäytön tehokkuuteen ja uusiutuvien energianlähteiden käytön lisäämiseen liittyvät toimet ovat mukana monissa Euroopan unionin politiikkatoimissa, joista johdettavien velvoitteiden täyttämiseen Suomi on osana Euroopan unionia sitoutunut. Energiansäästöön liittyen keskeisin yhteisötason politiikkatoimi on toukokuussa 2006 voimaan tullut direktiivi energian loppukäytön tehokkuudesta ja energiapalveluista (32/2006/EY). Tämä ns. Energiapalveludirektiivi asettaa jäsenvaltioille ohjeellisen yhdeksän prosentin energiansäästötavoitteen jaksolla 2008–2016 laskettuna vuosien 2001–2005 keskimääräisestä energiankulutuksesta. Energiatehokkuussopimukset ovat Suomessa keskeisessä asemassa sekä säästötavoitteen saavuttamisessa että tulosten raportoinnissa.

Tässä Sopimuksessa määritellyt toimenpiteet auttavat osaltaan saavuttamaan kansallisen ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteet vähentää kasvihuonekaasupäästöjä vuoteen 2020 mennessä 20 prosentilla vuoden 1990 tasosta sekä kasvattaa uusiutuvan energian osuutta 20 prosenttiin koko Euroopan unionin alueella vuoteen 2020 mennessä.

Energiankäytön tehostaminen vähentää kasvihuonekaasu- sekä muita päästöjä. Suomi on ratifioinut kansainvälisen ilmastopöytäkirjan (UNFCCC) 31.5.1994. Euroopan komission päästökaupan ulkopuolisia aloja koskevan taakanjakopäätösehdotuksen mukaan Suomen tulee vähentää päästökaupan ulkopuolelle jäävien alojen kasvihuonekaasupäästöjä vuoteen 2020 mennessä 16 % vuoden 2005 tasosta. Sopimusosapuolet suhtautuvat

¹ Tuetun maatilan energiasuunnitelman voi saada maatila, joka saa tukea:

- 1) maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007);
- 2) maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista annetun lain (1443/2006);
- 3) luonnonhaittakorvauksesta, maatalouden ympäristötuesta sekä eräistä muista ympäristön ja maaseudun tilan parantamiseen liittyvistä tuista annetun lain (1440/2006)
- 4) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001); tai
- 5) tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain (557/2005) nojalla.

vakavasti ilmastonmuutokseen ja katsovat energiatehokkuussopimuksen osaltaan edesauttavan ilmastonmuutoksen hillintää.

Tämä Sopimus on yksi toimenpiteistä, jolla ministeriö toteuttaa hallituksen energiapolitiikkaa, jossa energiansäästöillä ja uusiutuvilla energialähteillä on keskeinen sija. Osapuolet pitävät tätä Sopimusta toimivana menettelynä energiatehokkuuden ja uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämiseksi. Sopimusosapuolet pyrkivät toteuttamaan Sopimukseen kuuluvia toimenpiteitä ja kehittämään sopimusjärjestelmää siten, että siitä tulee vaikuttavuudeltaan normeihin verrattavissa oleva sekä toteutukseltaan joustava energiansäästökeino, jolla ei ole kansainvälisestä kehityksestä poikkeavan verotuksen tai norminannon haitallisia vaikutuksia kilpailukykyyn.

Tällä Sopimuksella pyritään sekä parantamaan energiatehokkuutta että lisäämään uusiutuvan energian tehokasta käyttöä. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön lisääminen edistävät samoja energia- ja ilmasto-poliittisia tavoitteita. Siksi on perusteltua tarkastella kumpaakin osa-aluetta yhdessä soveltuvin osin.

Energiatehokkuus

Tässä Sopimuksessa energiankäytön tehokkuuden parantamisella tarkoitetaan niiden toimenpiteiden toteuttamista, joilla maatalous- ja puutarhatuotteiden tuottamisessa sekä maatilatalouden sivuelinkeinoissa tarvittavaa energiamäärää pienennetään. Energiatehokkuustoimenpiteet voivat olla teknisiä tai liittyä energiaa kuluttavien laitteiden käyttöön, maatalan toimintaympäristöön tai energiankäyttäjien toimintatapoihin ja käyttäytymiseen.

Uusiutuvat energialähteet

Uusiutuvien energialähteiden edistämällä tarkoitetaan tässä Sopimuksessa uusiutuvasta biomassasta, biokaasusta, vesivoimasta, auringosta, tuulesta, kierrätys- ja muun sekapolttoaineen biohajoavasta osasta sekä maaperän, vesistön ilman tai jäteveden lämpösisällöstä saatavan energian hyödyntämistä maatilalla.

Operaattori

Maatilojen energiaohjelman operaattorilla tarkoitetaan ministeriön tehtävään valitsemaa tahoa, jonka tehtävät ovat ohjelman täytäntöönpanoon liittyviä. Operaattorin tehtävät on esitetty yksityiskohtaisemmin tämän Sopimuksen luvussa 9.

Energiasuunnitelma

Energiasuunnitelma on valtion osittain tukema ja maaseutuviraston ohjeistama energianhallintapalvelu, joka on kaikkien ohjelmaan liittyvien tilojen käytettävissä. Suunnitelma kattaa sekä maataloustuotantoon käytettävät rakennukset, koneet ja laitteet sekä työmenetelmät että yksityistalouden energiankäytön. Energiasuunnitelman tekemisen käynnistää hyväksytty maatalan energiasuunnittelija yhdessä tilan kanssa.

Energiakatselmus

Jos energiankulutus ja energiakustannukset maatilalla ovat melko suuret, voi olla tarkoituksenmukaista teettää ministeriön tukema maatalan energiakatselmus. Katselmuksia tekevät pätevyyden saaneet energiakatselmoijat, joista luetteloa ylläpitää Motiva Oy (www.motiva.fi).

3 Tavoitteet

Tavoitteena on, että Maatilojen energiaohjelmaan liittyvät maatilat edustavat yhteensä vähintään 80 prosenttia maatilatalouden energiankäytöstä. Toimialan ohjeelliseksi energiankäytön tehostamistavoitteeksi² sopimusosapuolet asettavat yhdeksän prosenttia liittyneiden maatilojen energiankäytöstä vuonna 2016.

² Tavoite on energiamääränä (GWh) yhdeksän prosenttia laskettuna toimialan vuoden 2005 toteutuneesta lämmön, sähkön ja polttoaineiden kulutuksen yhteismäärästä. Vuoden 2005 toimialan toteutunut energiankulutus arvioidaan myöhemmin perustuen TIKE:n vuonna 2010 tekemään rakennekyselyyn tai muihin tilastolähteisiin.

Ohjelman toiminnallisena tavoitteena on sisällyttää energiatehokkuuden jatkuva parantaminen ja uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen osaksi maatalan normaalia toimintaa tai käytössä olevia tai käyttöön otettavia toimintajärjestelmiä. Maatalan muut tavoitteet on esitetty tämän Sopimuksen luvussa 5.

4 Sopimuksen toteuttaminen

4.1 Kohderyhmä

Ohjelmaan voivat liittyä maa- ja puutarhatalouden tuotanto- ja rakennetukijärjestelmien piirissä olevat maatilat³.

4.2 Maatalan liittyminen ohjelmaan

Maatila liittyy ohjelmaan allekirjoittamalla liittymisasiakirjan ja toimittamalla sen toimivaltaiseen TE-keskukseen, joka toteaa maatalan allekirjoittaman liittymisasiakirjan asianmukaisuuden ja merkitsee maatalan liittymisasiakirjarekisteriin. TE-keskus lähettää tilalle päätöksen ohjelmaan liittymisestä.

4.3 Muiden alkutuotantoalan tuottajajärjestöjen liittyminen toimialasopimukseen

Muut alkutuotantoalan tuottajajärjestöt voivat liittyä Sopimukseen allekirjoittamalla ministeriön kanssa tämän Sopimuksen. Ministeriö tekee päätöksen uuden tuottajajärjestön hyväksymisestä tämän Sopimuksen piiriin kuultuaan tämän sopimuksen kohdassa 10 tarkoitettua ohjausryhmää.

5 Maatilojen tavoitteet

Maatilojen tavoitteet

Tämän maatiloille vapaaehtoisen ohjelman tavoitteena on parantaa maatilojen kannattavuutta pienentämällä energiakustannuksia ja parantamalla energiatehokkuutta.

Maataloussektorin energian loppukäyttöä koskee Energiapalveludirektiiviin (2006/32/EY) perustuva vähintään yhdeksän prosentin ohjeellinen tehostamistavoite. Tavoitteen täyttämiseksi tehtävien uusien tehostamis- ja säästötoimenpiteiden säästövaikutuksen on oltava voimassa vuonna 2016. Lisäksi voidaan kirjata myös vuodesta 1995 lähtien toteutettuja varhaisempia energiansäästötoimia edellyttäen, että niiden säästövaikutus⁴ on edelleen voimassa 2016. Koko yhdeksän prosentin tavoitteen saavuttamiseksi tulee maataloussektorilla tehdä energiaohjelman lisäksi muitakin toimenpiteitä.

Energiankäytön tehostamisella tarkoitetaan säästötoimilla saavutettua ja energiayksiköissä ilmaistua vaikutusta. Koska maatilojen energiankäyttö voi lisääntyä liiketoiminnan kasvun takia, energiankulutuksen ei siten edellytetä olevan vuonna 2016 määrällisesti yhdeksän prosenttia alhaisempi kuin vuonna 2008. Energiansäästökäsi luetaan myös ns. laskennallinen säästö. Tällä tarkoitetaan säästöjä, jotka saavutetaan estämällä tai alentamalla tulevaa energiankulutuksen kasvua säästötoimenpiteiden avulla.

³ Tuetun maatalan energiasuunnitelman voi saada maatila, joka saa tukea:

- 1) maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007);
- 2) maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista annetun lain (1443/2006);
- 3) luonnonhaittakorvauksesta, maatalouden ympäristötuesta sekä eräistä muista ympäristön ja maaseudun tilan parantamiseen liittyvistä tuista annetun lain (1440/2006)
- 4) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001); tai
- 5) tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain (557/2005) nojalla.

⁴ Energiansäästöjen laskentamenetelmät mukaan lukien ns. varhaistoimien käsittely vahvistetaan myöhemmin ottaen huomioon Euroopan komission ohjeet.

Ohjelmaan liittyvät maatilat sitoutuvat ohjelman voimassaoloaikana energiatehokkuuden jatkuvaan parantamiseen sekä muihin tässä luvussa esitettyihin toimenpiteisiin aina, kun se on taloudellisesti, teknisesti sekä turvallisuus- ja ympäristönäkökohdat huomioon ottaen mahdollista. Energiatehokkuuden jatkuva parantaminen edellyttää sitoutumista ja hyvää energiasuunnittelua.

Vastuuhenkilö

Maatila nimeää liittymisasiakirjassa tilakohtaisen energiavastuuhenkilön (ensisijaisesti viljelijä), joka toimii yhteyshenkilönä sopimuksen toimeenpanoon liittyvissä asioissa. Ohjelmaan liittyvät päätökset lähetetään ensisijaisesti viljelijälle.

Energiatehokkuuden parantaminen

Tavoitteena on, että maatila teettää maaseutuviraston ohjeistaman energiasuunnitelman tai -katselmuksen kahden vuoden kuluessa ohjelmaan liittymisestä. Maatilan ei kuitenkaan edellytetä teettävän energiasuunnitelmaa tai -katselmusta tässä aikataulussa, jos ministeriöllä ei ole osoittaa riittäviä määrärahoja näistä palveluista aiheutuvien kustannusten taloudelliseen tukemiseen, jos palveluntarjonta ei pysty vastaamaan kysyntään tai jos suunnitelman tai katselmuksen teettäminen ei ole ajankohtaista tilan muuttuneiden olosuhteiden vuoksi. Energiasuunnittelija tai -katselmoija voi hakea energiasuunnitelma- tai katselmointitukea aikaisintaan silloin, kun Tilan ohjelmaan liittymisestä on tehty päätös. Maatiloilla, joiden vuotuinen energiankulutus on alle 100 MWh (sähkö, lämpö ja polttoaineet mukaan lukien yksityistalouden kulutus), voidaan toteuttaa omavalvontasuunnitelmaa. Ministeriö voi tarkistaa rajaa ohjausryhmän esityksestä.

Maatila pyrkii toteuttamaan energiasuunnitelmaa ja energiakatselmuksissa kannattaviksi todettuja energiansäästötoimenpiteitä siinä aikataulussa, että asetetut säästötavoitteet toteutuvat.

Energiatehokkuuden ottaminen huomioon suunnittelussa, hankinnoissa ja huollossa

Maatila ottaa osto-, suunnittelu- ja investointitoiminnoissa huomioon hankintakustannusten lisäksi myös tulevat energiakustannukset ja laitteiden tai toimintojen käyttöiän. Nämä seikat otetaan huomioon myös suunniteltaessa ja toteutettaessa koneiden, laitteiden ja rakennusten huoltoon ja ylläpitoon liittyviä tehtäviä.

Uuden energiatehokkaan teknologian ja toimintatapojen käyttöönotto

Maatila pyrkii uuden energiatehokkaan teknologian käyttöönottoon aina kun se on teknisesti, taloudellisesti sekä turvallisuus- ja ympäristönäkökohdat huomioon ottaen mahdollista.

Logistiikan energiatehokkuuden huomioon ottaminen

Maatila pyrkii tehostamaan toimintaansa liittyvien kuljetusten ja varastoinnin energiatehokkuutta yhteistyössä muiden maatilojen ja alan palveluyritysten kanssa.

Uusiutuvien energialähteiden käyttö

Maatila pyrkii lisäämään uusiutuvien energialähteiden käyttöä ja tuotantoa silloin, kun se on teknisesti ja taloudellisesti mahdollista.

Energiatehokkuustoiminnan arviointi

Maatilan toimenpiteiden tarkoituksena on oman energiankäytön seurannan käynnistäminen, ylläpito ja kehittäminen energiatehokkuuden hyvän tason ylläpitämiseksi ja tarpeettoman energiankulutuksen välttämiseksi. Tämän toteuttamiseksi maatila:

- käynnistää energiankäytön kulutusseurannan siten, että sillä on seurannassa vuotuiset polttoaineiden, lämmön ja sähkön kulutukset ja, jos mahdollista, ominaiskulutukset⁵ viimeistään kahden vuoden kuluessa ohjelmaan liittymisestä

⁵ Ominaiskulutuksella tarkoitetaan energiankäyttöä esimerkiksi rakennustilavuutta tai tuoteyksikköä kohden.

- kehittää kulutusseurannan keskeisimpien tuotantorakennusten osalta kuukausitasoiseksi niiltä osin kuin se on teknisesti mahdollista ja taloudellisesti järkevää
- ulottaa kulutusseurannan kattamaan maatilán työkoneiden ja työmenetelmien energiankäytön
- toteuttaa mahdollisuuksien mukaan korjaavia toimenpiteitä jos kulutusseuranta osoittaa siihen tarvetta

Maatila arvioi säännöllisesti asettamiensa energiatehokkuustoimenpiteiden toteutumista sekä päivittää tarvittaessa tavoitteitaan ja suunnitelmiaan.

Koulutus ja sisäinen viestintä

Jos maatilalla on palkattua henkilökuntaa, sen tulee järjestää henkilökunnalleen tiedotusta tai koulutusta siten, että sen henkilökunnalla on omiin tehtäviinsä ja toimintaansa liittyen tarpeelliset tiedot ja valmiudet energian tehokkaaseen käyttöön. Maatila tiedottaa henkilökunnalle energiatehokkuuden jatkuvan parantamisen toteutumiseksi asetetuista tavoitteista ja toimenpiteistä sekä saavutetuista tuloksista.

Muita toiminnallisia tavoitteita

Yllä mainittujen toiminnallisten tavoitteiden lisäksi maatilán tulee kiinnittää huomiota muihin energiatehokkuuden mahdollisuuksiin, joita voivat olla esimerkiksi tilusjärjestelyt ja lohkojen vaihto muiden maatilojen kanssa tai ravinteiden kierron tehostaminen.

6 Maatilakohtainen raportointi

Viranomaiset ja tuottajajärjestöt määrittelevät vuoden 2010 kesäkuun loppuun mennessä menetelmät, joiden perusteella energiatehokkuuden kehitystä seurataan ja arvioidaan.

7 Tuottajajärjestöjen velvoitteet

Tavoitteiden saavuttamiseksi jokainen sopimuksen allekirjoittanut tuottajajärjestö:

- nimeää energiavastuuhenkilön, joka toimii yhteyshenkilönä sopimuksen toimeenpanoon liittyvissä asioissa
- kannustaa ja opastaa maatiloja liittymään ohjelmaan
- seuraa ohjelman tavoitteiden toteutumista osallistuen mahdollisten korjaavien toimenpiteiden suunnitteluun
- osallistuu liittyneiden maatilojen säästötavoitteiden toteutumisen seurantaan yhdessä operaattorin ja hallinnon kanssa
- osallistuu energiasuunnitelma ja -katselmustoiminnan kehittämiseen, markkinointiin ja tuloksista tiedottamiseen
- osallistuu sopimuksen toimeenpanoon liittyvien mahdollisten kehittämis- ja kokeiluhankkeiden toteuttamiseen yhdessä muiden sopimusosapuolten kanssa
- opastaa tähän ohjelmaan liittyneitä maatiloja omien tiedotuskanaviensa kautta
- osallistuu koko toimialaa koskevan vuosittaisen yhteenvetoraportin laatimiseen siltä osin kuin järjestö on ohjelman toteuttamisessa mukana
- osallistuu tämän sopimusjärjestelmän kehittämiseen yhdessä viranomaisten, maatilojen ja sidosryhmien kanssa

8 Hallinnon velvoitteet

Tavoitteiden saavuttamiseksi ottaen huomioon vuosittain käytettävissä olevat määrärahat ja voimassaolevat säädökset maa- ja metsätalousministeriö, Maaseutuvirasto, työ- ja elinkeinokeskukset tai kuntien maaseutuelinkeinoviranomaiset tekevät seuraavat toimet:

- toteuttavat tukijärjestelmien toimeenpanon
- osoittavat varoja tukiin, joita maksetaan Maatilojen energiaohjelman mukaisten energiasuunnitelmien ja energiakatselmusten kustannuksista
- osoittavat varoja maatalan energiakatselmuksissa ja -suunnitelmissa todettujen energiansäästöön ja uusiutuviin energialähteisiin liittyvien investointien tukemiseen
- pitävät yllä ohjelman liittymisasiakirjarekisteriä ja energiankäytön vastuuhenkilöluetteloa
- osallistuvat sopimuksen toimeenpanoon liittyvien mahdollisten kehittämis- ja kokeiluhankkeiden toteuttamiseen yhdessä muiden sopimusosapuolten kanssa
- vastaavat sopimusjärjestelmän kehittämisestä toimien yhteistyössä tuottajajärjestöjen, operaattorin, ohjelmaan liittyneiden maatilojen ja muiden sidosryhmien kanssa
- määrittelevät ohjelman toimeenpanossa tarvittavat viranomaistehtävät, valmistelee niitä koskevat säädökset ja ohjeet sekä osoittaa tarvittaessa varoja uusien tehtävien aiheuttamiin kuluihin
- osoittavat ohjelman operaattorille varoja, jotta operaattori voi toteuttaa sopimuksessa sille osoitetut tehtävät
- hyväksyvät energiasuunnittelijat ja energiakatselmoijat
- valvovat energiasuunnitelmien ja -katselmusten laatua
- tekevät päätöksen maatalan kohdan 11 mukaisesta irtisanoutumisesta

9 Operaattorin tehtävät

Operaattorin tehtävänä on maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta:

- seurata ohjelman toteutumista, ohjata ohjelman käytännön toimintaa ja osallistua sopimusjärjestelmän kehittämiseen yhdessä ministeriön, toimeenpanevien viranomaisten, tuottajajärjestöjen sekä muiden ohjelman toimijoiden kanssa.
- seurata liittyneiden maatilojen säästötavoitteiden toteutumista yhdessä muiden toimijoiden kanssa
- koordinoita ja järjestää maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta energiasuunnitelmien ja -katselmusten tekijöille auktorisointiin johtavaa menetelmäkoulutusta
- koordinoita ja toimeenpanna maataloille soveltuvan tiedotus- ja koulutusmateriaalin tuottamista
- avustaa viranomaisia energiasuunnitelmien ja -katselmusten laadun valvonnassa
- toimia ohjausryhmän asiantuntijana
- laatia ohjelmaa koskevat raportit viranomaisten ja ohjausryhmän antamien ohjeiden mukaan

10 Ohjausryhmä

Tämän sopimuksen mukaista toimintaa valvoo ohjausryhmä, johon maa- ja metsätalousministeriö nimeää kolme edustajaa, kukin muu sopimusosapuoli yhden edustajan sekä Maaseutuvirasto, maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus ja työ- ja elinkeinokeskus kukin yhden edustajan. Ministeriö nimeää ohjausryhmän puheenjohtajan. Jos sopimukseen liittyy uusi osapuoli, kyseinen sopimusosapuoli on oikeutettu nimeämään edustajansa ohjausryhmään. Ohjausryhmä valitsee sihteerin ja päättää kutsuttavista asiantuntijoista.

Ohjausryhmä kokoontuu vähintään kerran vuodessa.

Ohjausryhmän tehtävänä on:

- antaa tarvittaessa kannanottoja ja lausuntoja sopimuksen toimeenpanoon liittyvistä yleisistä ohjeista
- seurata sopimuksen tavoitteiden toteutumista
- seurata operaattorin toimintaa
- arvioida vuonna 2013 siihen mennessä saavutettuja tuloksia ja valmistella tarvittaessa sopimuksen loppukauden toimia koskevat muutokset
- päättää etenemisraporttien julkaisemisesta vuosina 2011 ja 2014 sekä vuonna 2017 julkaistavasta loppuraportista
- tehdä esityksiä menettelyistä, joiden mukaan maatilat raportoivat sopimuksen mukaisista toimista
- päättää vuosittaisen yhteenvetoraportin julkaisemisesta
- tehdä esitys keskeneräisten projektien loppuunsaattamisesta, jos sopimus irtisanotaan tai puretaan kohdan 11 mukaisesti

Tämän sopimuksen voimassaolon aikana tapahtuvista mahdollisista merkittävistä muutoksista johtuen alkuperäistä tehostamistavoitetta voidaan ohjausryhmän toimesta tarkistaa uutta tilannetta vastaavaksi.

11 Sopimuksen kesto ja irtisanominen

Tämä sopimus tulee voimaan xx.yy.2009 ja on voimassa 31.12.2016 saakka.

Jos vuodelle 2016 asetetun ohjeellisen energiansäästöavoitteen saavuttaminen vaikuttaa vuonna 2013 tehtävän arvioinnin perusteella epätodennäköiseltä, ohjausryhmä valmistelee ehdotukset muutoksista, jotka koskevat jaksoa 2014–2016. Samalla sovitaan siitä, miten muutoksista tiedotetaan sopimukseen liittyneille maataloille.

Ministeriö tai yksittäinen tuottajajärjestö voi irtisanoa sopimuksen omalta osaltaan, jos toimintaympäristö tai -olosuhteet ovat muuttuneet sopimuksen solmimistilanteeseen verrattuna siten, ettei sopijaosapuolella ole edellytyksiä jatkaa ohjelman toteuttamista.

Ministeriö ja tuottajajärjestöt voivat sopia tämän sopimuksen purkamisesta tai muuttamisesta, jos se ei näytä johtavan asetettuihin tavoitteisiin tai jos sopimuksen muuttaminen on muista syistä tarkoituksenmukaista.

Yksittäinen maatala voi irtisanoutua ohjelmasta ilmoittamalla siitä liittymisrekisterin pitäjälle [viranomainen]. Irtisanoutuminen tulee tehdä kirjallisesti kuluvan kalenterivuoden kesäkuun 30. päivään mennessä, ja se tulee voimaan kalenterivuoden lopussa.

12 Muita ehtoja

Sopimuksen osapuolet ja ohjelmaan liittyneet maatilat pyrkivät toimimaan siten, että tämän sopimuksen mukaiset toimenpiteet ja tavoitteet toteutuvat.

Tätä sopimusta on laadittu 5 samansanaista kappaletta, yksi kullekin sopimusosapuolelle.

Helsingissä xx päivänä xxxxkuuta 2009

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
MTK r.y.

Sirkka-Liisa Anttila
Maa- ja metsätalousministeri

**Svenska lantbruksproducenternas
centralförbund SLC**

Holger Falck
Puheenjohtaja

Kauppapuutarhaliitto r.y.

Jyrki Jalkanen
Toiminnanjohtaja

Juha Marttila
Puheenjohtaja

Puutarhaliitto r.y. PL

Pekka Metsola
Toimitusjohtaja

Luonnos 24.6.2009

Maatilojen energiaohjelman liittymisasiakirja

Maa- ja metsätalousministeriö ja tuottajajärjestöt ovat solmineet (x.x.2009) toimialasopimuksen maatilojen energiaohjelmasta, jolla edistetään energiatehokkuutta ja uusiutuvan energian käyttöä maa- ja puutarhatiloilla sekä edesautetaan ilmastomuutoksen hillintää. Ohjelmaan voivat liittyä maa- tai puutarhatalouden tukia saavat tilat¹. Ohjelmaan liitytään tällä liittymisasiakirjalla.

Liittyvän tilan tulee täyttää ja allekirjoittaa tämä asiakirja sekä toimittaa se toimivaltaiseen TE-keskukseen. Liitteessä 1 on kerrottu tarkemmin maatilojen energiaohjelman sisällöstä, liittymisen hyödyistä tiloille sekä siitä, mihin tila sitoutuu liittyessään.

¹ Tuetun maatilan energiasuunnitelman voi saada maatala, joka saa tukea:

- 1) maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007);
- 2) maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista annetun lain (1443/2006);
- 3) luonnonhaittakorvauksesta, maatalouden ympäristötuesta sekä eräistä muista ympäristön ja maaseudun tilan parantamiseen liittyvistä tuista annetun lain (1440/2006)
- 4) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001); tai
- 5) tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain (557/2005) nojalla.

ENERGIATEHOKKUUS-
sopimukset

1 Liittyvä maatila

Omistaja(t) _____

Y-tunnus _____

Tilatunnus _____

Postiosoite _____

Postinumero _____

Postitoimipaikka _____

Sijaintikunta _____

2 Energiaohjelman yhteyshenkilö (viljelijä)

Nimi _____

Postiosoite _____

Postinumero _____

Postitoimipaikka _____

Puhelin _____

Matkapuhelin _____

Sähköposti _____

ENERGIATEHOKKUUS-
sopimukset

Allekirjoituksella hyväksyn yhteystietojeni luovuttamisen Maatilojen energiaohjelman operaattorille sekä maa- ja metsätalousministeriön ohjelman tulosten seurantaan nimittämälle taholle.

Allekirjoituksella sitoudun noudattamaan maatilojen energiaohjelman tavoitteita ja velvoitteita.

_____.20____
Paikka Aika

Viljelijän allekirjoitus

Nimen selvennys

Liittymisasiakirjan postitusosoite:

Nimi
TE-keskus
Osoite
xxx

Viranomaisen täyttää:

Liittymisasiakirja vastaanotettu ja hyväksytty _____.20____

Liittymisnumero _____

Käsittelijä _____

Liite: Maatilojen energiaohjelman tavoitteet ja sisältö

Maatila sitoutuu ohjelman voimassaoloaikana energiatehokkuuden jatkuvaan parantamiseen sekä muihin alla oleviin tavoitteisiin aina, kun se on taloudellisesti, teknisesti sekä turvallisuus- ja ympäristönäkökohdat huomioon ottaen mahdollista.

Ohjelman tavoitteet:

- Lisätä Maatilojen energiatehokkuutta ja kannattavuutta
- Vähentää Maatilojen suhteellisia energiakustannuksia
- Auttaa osaltaan kansallisten ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteiden saavuttamisessa vähentämällä kasvihuonekaasuja sekä kasvattamalla uusiutuvan energian osuutta energian käytössä

Ohjelmaan liittyminen tai siitä irtisanoutuminen/irtisanominen:

- Ohjelmaan voivat liittyä maa- ja puutarhatalouden tuotanto- ja rakennetukijärjestelmien piirissä olevat Maatilat (maa- tai puutarhatila tai maaseutuyritys, ks. tarkempi määritelmä liittymisasiakirjan etusivun alaviitteestä).
- Liittyminen tulee voimaan, kun toimivaltainen TE-keskus on vahvistanut liittymisasiakirjan vastaanotetuksi ja hyväksytyksi.
- Liittyminen on voimassa 31.12.2016 saakka.
- Ohjelmasta voi irtisanoutua ilmoittamalla siitä kirjallisesti toimivaltaiseen TE-keskukseen. Irtisanoutuminen tulee tehdä kirjallisesti kuluvan kalenterivuoden kesäkuun 30. päivään mennessä, ja se tulee voimaan kalenterivuoden lopussa.

Maatilan tavoitteet:

- Maatila pyrkii tehostamaan tuotannon energiankäyttöä vuoden 2016 loppuun asti.
- Tavoitteiden saavuttamiseksi voidaan lukea myös ns. laskennallinen säästö, jolla tarkoitetaan säästöjä, jotka saavutetaan estämällä tai alentamalla tulevaa energiankulutuksen kasvua säästötoimenpiteiden avulla. Ohjelman aikana Maatilan liiketoiminta voi siis kasvaa, mutta energiankäytön tehostamisen tavoitteet silti toteutua.
- Maatila teettää Maaseutuviraston ohjeistaman energiasuunnitelman tai energiakatselmuksen kahden vuoden kuluessa ohjelmaan liittymisestä (ks. lisätiedot lopussa). Jos vuotuinen energiankulutus on alle 100 MWh (sähkö, lämpö ja polttoaineet yhteensä mukaan lukien yksityistalouden kulutus), Maatila voi toteuttaa omavalvontasuunnitelmaa.
- Energiasuunnitelman tai -katselmuksen tekoa voidaan siirtää tai perua, jos hallinnolla ei ole osoittavaa riittäviä määrärahoja näistä palveluista aiheutuvien kustannusten taloudelliseen tukemiseen, jos palveluntarjonta ei pysty vastaamaan kysyntään tai jos suunnitelman tai katselmuksen teettäminen ei ole ajankohtaista tilan muuttuneiden olosuhteiden vuoksi.

- o Maatila pyrkii toteuttamaan energiasuunnitelmissa tai -katselmuksissa kannattaviksi osoitettuja energiansäästötoimenpiteitä.
- o Maatila käynnistää energiankäytön kulutusseurannan siten, että sillä on seurannassa vuotuiset polttoaineiden, lämmön ja sähkön kulutukset ja, jos mahdollista, ominaiskulutukset² viimeistään kahden vuoden kuluttua ohjelmaan liittymisestä. Mikäli teknisesti mahdollista ja taloudellisesti järkevää, kulutusseurannan tulisi olla keskeisimpien tuotantorakennusten osalta kuukausitasoista ja kattaa myös työkonien ja työmenetelmien energiankäyttö. Kulutusseuranta mahdollistaa energiankäytön, energiatehokkuuden muutosten ja asetettujen tavoitteiden toteutumisen seuraamisen. Se antaa myös tietoa toimenpiteiden tarpeesta.
- o Maatila pyrkii ottamaan huomioon investoinneissaan hankintakustannusten lisäksi myös tulevat energiakustannukset ja käyttöiän. Nämä seikat otetaan huomioon myös suunniteltaessa ja toteutettaessa koneiden, laitteiden ja rakennusten huoltoon ja ylläpitoon liittyviä tehtäviä.
- o Maatila pyrkii ottamaan käyttöön uutta energiatehokasta teknologiaa aina kun se on teknisesti, taloudellisesti sekä turvallisuus- ja ympäristönäkökohdat huomioon ottaen mahdollista.
- o Maatila pyrkii tehostamaan toimintaansa liittyvien kuljetusten ja varastoinnin energiatehokkuutta yhteistyössä muiden tilojen ja alan palveluyritysten kanssa.
- o Maatila pyrkii lisäämään uusiutuvien energialähteiden käyttöä silloin, kun se on teknisesti ja taloudellisesti mahdollista.
- o Maatila arvioi säännöllisesti tähän ohjelmaan sisältyvien toimenpiteiden toteutumista ja vaikutusta sekä päivittää tarvittaessa tavoitteita ja suunnitelmia.
- o Jos Maatilalla on palkattua henkilökuntaa, henkilökunnalle järjestetään tiedotusta tai koulutusta siten, että henkilökunnalla on omiin tehtäviinsä ja toimintaansa liittyen tarpeelliset tiedot ja valmiudet energian tehokkaaseen käyttöön. Henkilökunnalle tiedotetaan energiatehokkuuden jatkuvan parantamisen toteutumiseksi asetetuista tavoitteista ja toimenpiteistä sekä saavutetuista tuloksista.
- o Maatila kiinnittää huomiota muihin energiatehokkuuden mahdollisuuksiin, joita voivat olla esimerkiksi tilusjärjestelyt ja lohkojen vaihto tai ravinteiden kierron tehostaminen.
- o Maaseutuviraston ohjeistaman ja valtion tukeman energiasuunnitelman teettäjien ja omavalvontaa toteuttavien tilojen joukosta tullaan satunnaisesti valitsemaan tilat, joiden tulee raportoida energiankäyttötietonsa sekä tietoja toteutetuista tehostamistoimenpiteistä ja uusiutuvan energian käytöstä. Näin menetellään, että Maatilojen energiaohjelman toimivuudesta saadaan käsitys ja jotta ohjelmaa voidaan edelleen kehittää. Kaikilta energiakatselmuksen teettäneiltä tiloilta vastaavia tietoja kysytään vuosittain.

Energiasuunnitelmat:

² Ominaiskulutuksella tarkoitetaan energiankäyttöä esimerkiksi rakennustilavuutta tai tuoteyksikköä kohden.

ENERGIATEHOKKUUS-
sopimukset

- Energiasuunnitelma on valtion osittain tukema ja Maaseutuviraston ohjeistama energianhallintapalvelu, joka on kaikkien ohjelmaan liittyvien tilojen käytettävissä. Suunnitelma kattaa sekä maataloustuotantoon käytettävät rakennukset, koneet ja laitteet sekä työmenetelmät että yksityistalouden energiankäytön. Energiasuunnitelman tekemisen käynnistää hyväksytty Maatilan energiasuunnittelija yhdessä tilan kanssa. Omalla alueella toimivia energiasuunnittelijoita voi hakea mm. Internet-osoitteesta www.mavi.fi sekä ottamalla yhteyttä operaattoriin. Energiasuunnitelmaraportin laatimisesta veloitetaan Maatilalta omavastuuosuutena 15 % hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista.

Energiakatselmukset:

Jos energiankulutus ja energiakustannukset Maatilalla ovat melko suuret, voi olla tarkoituksenmukaista teettää Ministeriön tukema maatilan energiakatselmus. Energiakatselmusjärjestelmän suunnittelut aloitetaan syksyllä 2009

Omavalvontasuunnitelma:

- Jos energiankulutus Maatilalla on hyvin pieni eli alle 100 MWh vuodessa, Maatila voi halutessaan osallistua energiaohjelmaan toteuttamalla omavalvontasuunnitelmaa. Ohjeet ja työvälineet omavalvontasuunnitelman toteuttamiseksi lähetetään automaattisesti kaikille ohjelmaan liittyville tiloille.

Lisätietoja Maatilojen energiaohjelmasta on saatavilla seuraavilta tahoilta:

Operaattori, yhteystiedot...

Toimialajärjestöjen yhteystiedot...

Energiasuunnittelijat...

MAVI...

Ministeriö...

TE-keskus...

LIITE 4

29.6.2009/ LUONNOS

Valtioneuvoston asetus maatilan energiasuunnitelmatuesta

Annettu Helsingissä päivänä kuuta 2009

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty maa- ja metsätalousministeriön esittelystä, säädetään 27 päivänä heinäkuuta 2001 annetun valtionavustuslain (688/2001) 8 §:n nojalla:

1 §

Soveltamisala

Tätä asetusta sovelletaan myönnettäessä tukea maatilojen energiaohjelmaan kuuluvan maatilan energiasuunnitelman laatimiseen. Maatilan energiasuunnitelman laatimiseen myönnettävä tuki rahoitetaan kokonaan kansallisista varoista.

2 §

Määritelmät

Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

1) *maatilojen energiaohjelmalla* maatilojen energiasäästötoimia edistävää valtakunnallista ohjelmaa, johon maatila voi vapaaehtoisesti liittyä;

2) *maatilan energiasuunnitelmalla* suunnitelmaa, joka laaditaan maatilalle tehdyn neuvontakäynnin perusteella ja jossa esitetään toimenpiteitä maatilan energiankäytön tehostamiseksi, energiansäästön edistämiseksi sekä uusiutuvan energian tuotannon ja käytön lisäämiseksi.

3 §

Euroopan yhteisön lainsäädännöstä johtuvat velvoitteet

Kansallisen tuen myöntämisen edellytyksenä on, että tuki täyttää Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta maataloustuotteiden tuottamisen alalla toimiviin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin sekä asetuksen (EY) N:o 70/2001 muuttamisesta annetun komission asetuksen (EY) N:o 1857/2006 15 artiklassa asetetut edellytykset.

4 §

Tuen rahoitus

Tuki maksetaan valtion talousarvion momentilta 30.01.40 (Bioenergiatuotannon avustukset) tarkoitukseen varatun määrärahan puitteissa.

5 §

Tuettava toiminta ja tuen saaja

Tuki voidaan myöntää julkisoikeudelliselle yhteisölle, yksityisoikeudelliselle yhteisölle, säätiölle tai luonnolliselle henkilölle, joka laatii maatilan energiasuunnitelman. Tuen saajan tulee olla ennakkoperintärekisterissä.

6 §

Maatilan energiasuunnitelman laatija

Maatilan energiasuunnitelman laatijaksi hyväksyttävällä henkilöllä tulee olla vähintään teknisen taikka maa-, metsätalous- tai puutarha-alan peruskoulutus sekä hyvä perehtyneisyys maatalouden energia-asioihin ja tuotanto-olosuhteisiin. Laatijaksi hyväksyttävällä tulee lisäksi olla todistus siitä, että hän on suorittanut Maaseutuviraston hyväksymän maatilojen energiasuunnitelmien laatimista koskevan perehdyttämiskoulutuksen.

Maaseutuvirasto voi hyväksyä maatilan energiasuunnitelman laatijoiksi edellä mainitut edellytykset täyttävät hakijat. Hyväksyntä on voimassa ensimmäisellä kerralla kahden vuoden ajan. Tämän jälkeen hyväksyntä on voimassa viisi vuotta kerrallaan ja hyväksyntää uudistettaessa voidaan ottaa huomioon laatijan tekemien maatilan energiasuunnitelmien laatu. Maaseutuvirasto julkaisee maatilan energiasuunnitelman laatijoiksi hyväksytyjen yhteystiedot suostumuksen antamisen jälkeen listauksena.

7 §

Maatilan energiasuunnitelman saaja

Tuetun maatilan energiasuunnitelman voi saada maatalouden alkutuotantoa harjoittava maatila, joka saa tukea:

- 1) maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007);
- 2) maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista annetun lain (1443/2006);
- 3) luonnonhaittakorvauksesta, maatalouden ympäristötuesta sekä eräistä muista ympäristön ja maaseudun tilan parantamiseen liittyvistä tuista annetun lain (1440/2006);
- 4) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001); tai
- 5) tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain (557/2005) nojalla.

Maatilan energiasuunnitelman laatimiseen voi saada tukea yhden kerran maatilaa kohti.

Maatilan energiasuunnitelman saavan maatilan tulee liittyä maatilojen energiaohjel-

maan kirjallisesti Maaseutuviraston vahvistamalla lomakkeella ennen maatilan energiasuunnitelman laatimista. Lomake toimitetaan toimivaltaiselle työ- ja elinkeinokeskukselle, joka tekee päätöksen maatilojen energiaohjelmaan liittymisestä. Maatilan energiasuunnitelman laatimiseen tukea saava maatila voi valita 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua listauksesta energiasuunnitelman laatijan.

8 §

Tukikelpoiset kustannukset ja tuen hakeminen

Maatilan energiasuunnitelman laatimisen tukikelpoisten kustannusten enimmäismäärä on [1 100] euroa suunnitelmaa kohti. Arvonlisäveroa ei katsota tukikelpoiseksi kustannukseksi. Työ- ja elinkeinokeskus myöntää ja maksaa maatilan energiasuunnitelman laatijalle tuen, jonka määrä on 85 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista. Maatila maksaa oman rahoitusosuutensa suoraan maatilan energiasuunnitelman laatijalle.

Maatilan energiasuunnitelman laatija voi hakea tukea Maaseutuviraston vahvistamalla lomakkeella toimivaltaiselta työ- ja elinkeinokeskukselta ennen maatilan energiaohjelman laatimista. Tuen maksamisen edellytyksenä on, että toimivaltaiselle työ- ja elinkeinokeskukselle toimitetaan eritelty selvitys maatilan energiasuunnitelman laatimisen kustannuksista, jäljennös maatilan energiasuunnitelmasta sekä selvitys maatilan suoraan energiasuunnitelman laatijalle maksamasta omarahoitusosuudesta.

9 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 2009.

**Luonnos Maaseutuviraston antamaksi ohjeistukseksi
29.6.2009**

**Maatilan energiasuunnitelman
ohjeistus**

- 1. Maatilan energiasuunnitelman yleisiä ohjeita**
- 2. Maatilan energiasuunnitelman raportointiohjeet ja laajennettu mallisisällysluettelo**
- 3. Esimerkkiraportti**

Alustava 29.6.2009

1 Maatilan energiasuunnitelman yleisiä ohjeita

1.1 Käsitteitä

Tässä ohjeessa tarkoitetaan energiasuunnitelmalla Maaseutuviraston (Mavi) ja Motivan ohjeiden mukaisesti toteutettua maatilan energiasuunnitelma-palvelua. Energiasuunnitelmamallilla tarkoitetaan menettelytapakuvausta, jossa kuvataan työn toteutustapa ja sen kulku. Energiasuunnitelmamalli perustuu jatkuvan parantamisen periaatteeseen, jossa kohde asiantuntijatahojen kanssa yhteistyössä sitoutuu omien resurssiensa rajoissa tehtävään energiatehokkuuden jatkuvaan parantamiseen.

1.2 Energiasuunnitelmapalveluun liittyvä ohjeistus

Energiasuunnitelmapalvelun ohjeistus on kaksitasoinen. Ylimmällä tasolla ovat valtioneuvoston asetus maatilan energiasuunnitelmatuesta sekä Mavin antamat yleiset energian hallintapalvelujen ohjeet koskien mm. hallinnollisia menettelytapoja. Näitä ohjeita on noudatettava kaikissa maa- ja metsätalousministeriön tukemissa energiahallintapalveluissa.

Toisella tasolla ovat Motivan ja yhteistyötahojen laatima maatilan energiasuunnitelmapalvelun toteutus- ja raportointiohjeet, joita on noudatettava kohteen erityispiirteet huomioiden. Tämä ohje on mallikohtainen ohje maatalouden energiasuunnitelmien toteuttamiseksi.

1.3 Maatilan energiasuunnitelma

Maatilan energiasuunnitelma toteutetaan noudattamalla tässä kuvattua Maatilan energiasuunnitelmamallia. Energiasuunnitelmamalli on tarkoitettu erityisesti pienille ja keskisuurille maatiloille tai maatilatalouden yrityksille, mutta sitä voidaan käyttää myös suurten tilojen energian hallintaprosessin käynnistyksessä.

Erityisesti suurille maatiloille suunniteltu energianhallintamenettely, Maatilan energiakatselmus-malli, on kuvattu erikseen ja sen yleiset ohjeet on myös esitetty Mavin energianhallintamenettelyjen yleisohjeessa.

Maatalouden energianhallintamenettelyjen toteutukseen voi saada tukea ministeriön käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa.

Maatilan energiasuunnitelmissa on noudatettava tämän ohjeistuksen lisäksi edellä mainittua valtioneuvoston asetusta sekä Mavin energiahallintapalvelujen yleisohjetta.

Maatilan energiasuunnitelmassa tarkastellaan kaikkia maatilan energian hankinnan ja käytön osa-alueita (sähkö, lämpö, polttoaineet; kiinteistöt, työkoneet, tuotanto- ja prosessilaitteet), nykyistä energian kulutuksen ja kustannusten jakaumaa, käytön tarpeenmukaisuutta sekä energian käytön tehostamismahdollisuuksia. Lisäksi maatilan energiasuunnitelmassa tarkastellaan tarvittaessa veden hankinnan kustannuksien rajoittamismahdollisuuksia sekä mahdollisuuksia lisätä tilan uusiutuvien energiamuotojen käyttöä ja tuotantoa.

Energiasuunnitelma käynnistetään tilakohtaisena kenttätöinä, jossa **tarkastelun lähtökohtana pidetään tilan nykyistä tuotantorakennetta ja tuotantoa sekä nykyisiä olosuhteita esim. tuotantotiloissa**. Raportissa esitettyjen ja sovittujen energiatehokkuuden sekä uusiutuvien energiamuotojen edistämiseen tähtäävien jatkotoimenpiteiden tai tehostamistoimenpiteiden vaikutukset kokonaisenergiakustannuksiin ja mahdolliset muut vaikutukset mm. vaikutukset olosuhteisiin ja tuotannon määrään tai laatuun on otettava ehdotuksissa huomioon.

Hankkeen kenttätöosuudet toteutetaan yhteistyönä energiasuunnittelijan ja tilan yhteyshenkilön toimesta. Energiasuunnittelija tuo hankkeeseen oman alansa ja yleisen tietouden energiatehokkuuden ja uusiutuvien energiamuotojen edistämiseksi ja tilan yhteyshenkilö maatalouden yleisen ja ko. tilan tuotantoon liittyvän erityisasiantuntemuksen.

Energiasuunnitelman vaiheet on esitetty seuraavassa kuvassa.

Luonnos 29.6.2009

MAATILAN ENERGIASUUNNITELMAN VAIHEET

Tilaaminen

- Maatilan energiaohjelmaan liittynyt tila valitsee hyväksytyn Energiasuunnittelijan ja tilaa suunnitelman
- Tila täyttää esitietolomakkeen (mm. energian kulutustiedot, tuotantosuunta, tuotantomäärät..)

Vaihe 1. Käynnistäminen

A. Kenttäpäivä tilalla (energiasuunnittelija & tilan oma henkilö)

1. Nykytilatarkastelu, täytetyn esitietolomakkeen läpikäynti (ohje: 1/3 kenttäpäivän ajankäytöstä)

Esitietolomakkeen tarkastelu, tarkistus ja täydentäminen

- Energian kulutus- ja tuotantotietojen tarkastelu yhdessä viljelijän kanssa (omaan tuotantoon liittyvä ja myydyt palvelut eriytettynä)
- Energian käytön ominaisarvojen tarkastelu ja vertailu keskimääräisiin
 - maitotila: energian käyttö/ tuotantolitrat, ym.
 - viljatila: energian käyttö/ peltoala, kg..
 - kauppapuutarhat. ..
 - usean tuotannon tilat: ...

Suurimmat energian käytön kulutuskohteet, esim. jaolla

- rakennusten lämmitys
- sähköjärjestelmät ja -laitteet
- ajoneuvot, työkoneet

Bioenergian nykyinen käyttö ja tuotanto

=> Jatkotoimenpide-ehdotuksia raporttiin

=> Painopistealueet ja tarkemmin tarkasteltavien kohteiden esiin nosto

2. Energian käytön tehostamismahdollisuuksien ja bioenergian käytön tilakohtaiset painopistealueet, niiden alustava analysointi sekä työkalut ja energiapalvelut (ohje: 1/ 3 kenttäpäivän ajankäytöstä)

3. Jatkotoimiin sitoutuminen, jatkotoimenpiteistä sopiminen ja toimenpiteiden kirjaaminen (ohje: 1/3 kenttäpäivän ajankäytöstä)

- havaitut tärkeimmät tehtävät energian hallinnan kehittämiseksi
- todettujen taloudellisten energian käytön ja uusiutuvien tehostamistoimenpiteiden kirjaaminen tai tarkempien jatkotöiden käynnistysuunnitelma tilan ehdoin (yksityiskohtaisemmat analyysit, mittaukset, taloudellisuuslaskelmat ja investointitarpeet...)

Vaihe 2. Seuranta ja energiatehokkuustoimien toteutus sekä energiatehokkuuden jatkuva parantaminen

- energiasuunnitelman raportoinnissa esitettyjen jatkotoimenpiteiden toteuttaminen
- toteutus tilan ehdoin vaiheessa 1 sovitun aikataulutuksen mukaisesti
- energianhallinnan jatkuva kehittäminen ja energiatehokkuuden jatkuva parantaminen
- toteutuksen ja tulosten seuranta (seurantatiedot operaattorille?)

2 Energiasuunnitelman raportointiohjeet ja laajennettu mallisisällysluettelo

2.1 Maatilan energiasuunnitelman laajennetun mallisisällysluettelon soveltamisesta

Maatilan energiasuunnitelman ohjeistuksen lähtökohta on ollut kohteiden monimuotoisuus ja yksilöllisyys. Rakennusten, työkoneiden tai tuotantosuuntien määrä tai laatu voi johtaa tilanteeseen, jossa mallisisällysluettelon jaottelu ei ole raportoinnin selkeyden kannalta tarkoituksenmukainen. Sisällysluettelon rakenne voidaan tällöin hyvin perustelluista syistä muuttaa paremmin työtä ja raportin hyödyntäjää palvelevaksi, esim. rakennus- tai tuotantokohtaiseksi ja mallisisällysluettelon mukaiset kohdat voidaan esittää alempitaisoisina otsikoina. Raportissa esitettyjen jatkotoimien koottu esitys on kuitenkin tehtävä aina esitetyssä taulukkomuodossa (taulukko 2). Myös vuotuiset energiankulutustiedot (taulukko 1) on esitettävä aina esitetyssä taulukkomuodossa.

Maatilan energiasuunnitelma koostuu prosessin käynnistämisestä sekä seurantavaiheesta. Prosessin käynnistämisen vaiheesta (kenttätyöpäivä ja raportointi) syntyvä raportti rakennetaan tämän ohjeen mukaisesti. Käynnistämisen vaiheen ensisijainen tavoite on sitouttaa maatalon energian käytön hallinnan ja -tehokkuuden sekä uusiutuvien energioiden käytön jatkuvaan parantamiseen ja edistämiseen yksilöllisesti ja maatalon omin ehdoin. Tavoitteena on tukea maatalon yksilöllisiä mahdollisuuksia tehostaa energiatehokkuuttaan ja uusiutuvien energioiden tuotantoaan ja käyttöä, jolloin esimerkkiraportin ohjeistus on joustava ja raportin sisällysluettelon rakenteeseenkin on siksi jätetty tarkoituksella vapauksia.

Oheiseen laajennettuun mallisisällysluetteloon on pyritty nostamaan esiin ne seikat, joiden tarkastelu kuuluu energian hallinnan hyviin käytäntöihin ja joiden tarkastelu edistää tarpeettomien energiakustannusten rajoittamista ja energiansäästöä tilalla. Mitä enemmän esitetyistä asioista kohteen raportoinnissa jää tietojen puutteen tai muun syyn takia avoimeksi ja raporttoimatta, sitä tärkeämpää on kuvata tarvittavat jatkotoimet raportin kohdassa 4. Jatkotoimissa kuvataan, miten avoimeksi jääneiden asioiden täsmentäminen tai esiin nosto erillistarkasteluissa jatkossa suunnitellaan toteutettavaksi niin, että kyseisen kohteen energiatehokkuutta parannetaan tai saavutettu tehokkuus ylläpidetään ja uusiutuvien energioiden käyttö- ja tuotantomahdollisuudet vastaavat aina ajankohdan teknisiä mahdollisuuksia ja ympäristövaatimuksia.

3 Esimerkkiraportti

Varsinaista esimerkkiraporttia ei maatalon energiasuunnitelmalle ole laadittu. Sen sijaan erityisesti asiakkaiden ja ensimmäisiä maatalon energiasuunnitelmia aloittelevien energiasuunnittelijoiden tarpeisiin on tavoitteena jatkossa tuottaa ensimmäisistä, tämän ohjeen mukaan laadituista maatalon energiasuunnitelmaraporteista tunnistamattomaksi muokattu esimerkkiraportti (tai useita eri tuotantoaloilta). Tätä raporttia ei ole tarkoitus laatia esimerkilliseksi, kaikilta osin noudatettavaksi ohjeeksi, vaan se olisi tarkoitettu kuvaamaan maatalon energiasuunnitelmaraportin yleistä sisältöä ja raportoinnin yksityiskohtaisuutta ja laajuutta.

Maaseutuvirasto Mavi
Maatilan energiasuunnitelma-raportti
Dnro

Laajennettu mallisisällysluettelo

MAATILAN ENERGIASUUNNITELMA
ENERGIASUUNNITELMARAPORTTI

KOHTEEN NIMI

Osoitetiedot

Toimiala ja toimialaluokitus

<i>Raportin laadinnan päivämäärä</i>	<i>xx.xx.20xx</i>
<i>Käynnin ajankohta:</i>	<i>yy.yy.20yy</i>
<i>Kohteen yhteyshenkilö:</i>	<i>Nn</i>
<i>Yhteystiedot:</i>	<i>.....</i>
<i>Energiasuunnittelija:</i>	<i>Mm</i>
	<i>Yritys Oy</i>
	<i>puh.</i>

Raportin päivitys 1(pvm/tekijä)/.....
Raportin päivitys 2 (pvm/tekijä)/.....

ESIPUHE

Tässä maatilan energiasuunnitelma- raportissa on esitetty tiivistetyssä muodossa (tähän ko. maatilan nimi) energian käytön nykytila ja yhteisesti sovitut seuraavat jatkotoimet energian hallinnan ja energiatehokkuuden sekä uusiutuvien energioiden käytön jatkuvaksi parantamiseksi ja kehittämiseksi. Tavoitteena on käynnistää maatilalla energiatehokkuuden jatkuva parantaminen. Työ liittyy maassamme käynnistettyyn maatilojen energiatehokkuusohjelmaan, jota hallinnoi maa- ja metsätalousministeriö, ja johon kohdemaatila on liittynyt.

Raportti on laadittu Maatilan energiasuunnitelman toteutus- ja raportointiohjeen mukaisesti noudattaen valtioneuvoston asetusta maatilan energiasuunnitelmatuesta sekä Maaseutuviraston (Mavi) maatilojen energiahallintapalvelujen yleisohjetta. Tila sitoutuu esitettyihin jatkotoimenpiteisiin ja toteuttaa ehdotettuja toimia resurssiensa mukaan.

Työ on toteutettu maa- ja metsätalousministeriön tuella ja kenttätö on toteuttanut Mavi:n hyväksymä energiasuunnittelija: joka toimii yrityksessä: Maatilalta työhön ovat osallistuneet Nn ja Yy.

Paikkakunnalla YY.YY.20YY

Energiasuunnitelman vastuuhenkilöt:

Nn

MmM

Maatila

Energiasuunnittelija

Tilatunnus

Tilan Y-tunnus

Yhteystiedot

Yritys ja yhteystiedot

ESIPUHE

1. Kohdetiedot	9
2. Energian kulutukset ja kustannukset	9
2.1 Energian kulutus ja kustannukset	9
2.2 Yhteenveto energian ja veden kulutuksesta, kustannuksista ja tunnusluvuista	10
2.3 Energian ja veden kulutusjakaumat	12
3 Energiatehokkuuden ja uusiutuvien energioiden käytön nykytila	12
3.1 Energiatehokkuuden nykytila ja kehitysmahdollisuuksia	12
3.2 Uusiutuvien energioiden käyttö ja tuotanto	13
4 Jatkotoimenpiteet ja tehtävät	13
4.1 Yleiset toimenpiteet	15
4.2 Energiatehokkuustoimenpiteet	15
4.3 Uusiutuvien energioiden hyödyntämisen ja tuotannon tehostaminen	15
4.4 Muut	15

Liitteet

Liite 1	Esitietolomake
---------	----------------

1. Kohdetiedot

Tähän kirjoitetaan kuvaus tilan tuotannosta ja energian hankinnan ja kulutusseurannan toteutuksesta osana maatilan nykyistä normaalia toimintaa. Tarkasteltavia seikkoja ovat mm.

(HUOM: Jos asiat on esitetty liitteen esitietolomakkeessa, ei ole syytä kirjata tähän samoja asioita, vaan viitataan ko. liitteeseen. Saman asian moninkertaista raportointia pyritään mahdollisimman tehokkaasti välttämään)

- tilan toiminnan ja tuotannon kuvaus
 - rakennukset (mm. tilavuudet, sisälämpötilatasot ja lämmityksen tarve)
 - tuotteet, tuotantotavat, tuotannon määrä
 - työkonet ja niiden käyttö, käytetty energialaji ja määrä
 - ostopalvelujen ja urakoinnin merkitys tilan energian käytössä
- maatilan energia- ja vesiverkot
- energian hankinta (sähkö, lämpö, polttoaineet, nestekaasu ym.) ja voimassaolevat sopimukset
- energian kulutuksen ja kustannusten kuukausittaisen/ vuosittaisen seurannan toteutus ja energian ja veden mittaus (laskutusmittaukset ja mahdolliset alamittaukset)
- suunnitelmat, investoinnit tai kartoitukset ostoenergian korvaamiseksi (omalla) bioenergialla tai muilla uusiutuvilla energiamuodoilla
- tehdyt, tekeillä olevat ja suunnitellut energiansäästöinvestoinnit
- energiatehokkuuden ja energiakustannusten huomiointi investointien yhteydessä

2. Energian kulutukset ja kustannukset

Kohdassa 2 kuvataan mahdollisimman selkeästi kohteen energian käyttö:

- kohteen energiankulutus ja kustannukset (kohta 2.1)
 - esitetään energian kulutusten ja kustannusten lisäksi myös energian ostotariffit ja /tai yksikköhinnat (oma bioenergian kulutus voidaan hinnoitella yleisten markkinahintatietojen avulla)
 - vesi- ja jätevesikustannusten tarkastelusta päätetään tilakohtaisesti tarpeen ja merkittävyyden mukaan (veden lämmitysenergian kulutus tulee tarkasteltavaksi lämmön kulutuskohteita käsiteltäessä)
 - energian käytön tunnusluvut
 - tavoitteena on esittää energian kulutus ja tunnusluvut erikseen rakennuksille, työkoneille ja tuotantolaitteille,
 - tunnuslukujen laskentaperusteet päätetään kohteessa (esim. kulutus/ rakennustilavuus, tuotannon määrä jne.). Rakennusten lämmitysenergian ominaiskulutus esitetään tällöin myös ulkolämpötilakorjattuna. Tunnuslukuja on tarkoitus hyödyntää ensisijaisesti kohteen oman energiatehokkuuden kehittymisen kuvaajana.
- yhteenveto energian käytöstä ja tunnusluvuista (kohta 2.2)
- kohteen energian kulutuksen jakautuminen lajeittain tärkeimpiin osakulutuksiin (kohta 2.3)

(HUOM: Myös tässä voidaan viitata liitteen esitietolomakkeeseen ja kuvata tekstissä vain sitä, mitä lomakkeessa ei ole ja siksi nähdään tässä tarpeelliseksi esittää):

2.1 Energian kulutus ja kustannukset

Kohdassa esitetään teksti- ja taulukkomuotoinen kuvaus eri energialajien vuotuisesta kulutuksesta ja kustannuksista lajeittain. Lisäksi esitetään tunnusluvut suhteutettuna kohteesta ja tapauksesta riippuen tuotantoon/ rakennustilavuuteen tms.

Mahdollisuuksien mukaan esitetään lajikohtaiset (sähkö, lämpö, polttoaineet) tiedot erikseen kiinteistöille, työkoneille ja tuotantolaitteille.

Riippuen kohteen energiaseurannan nykytilasta esitetään mahdollisuuksien mukaan kulutusvaihtelut vuodenajoittain, kuukausittain sekä kuvataan vaihtelujen taustatekijät ja selittäjät.

Sähkön osalta esitetään, mahdollisuuksien mukaan hankintatariffin (osto- ja myyntitariffit, kilpailutettu kulutus) antamin mahdollisuuksin kulutuksen päivä- ja yövaihtelut, sähkön tuntiteho- tai muut kuormituskäyrät ja analysoidaan näiden avulla sähkökustannusten laiteryhmäkohtaista merkittävyyttä sekä kulutuksen energiatehokkuutta.

Tässä yhteydessä tarkastellaan myös kulutuksen historiatietoja tarkoituksenmukaisessa laajuudessa. Lisäksi tarkastellaan energian tulevan käytön ja tarpeen kannalta tärkeimpiä tilan tulevaisuudennäkymiä, esimerkiksi meneillään olevia kehityskohteita, todennäköisiä muutoksia tuotannossa ja investointisuunnitelmia.

Ne tiedot, joita ei ole esitetöina käytettävissä tai käytettävissä olevan ajan puitteissa niitä ei ole mahdollista hankkia, voidaan kirjata jatkotoimenpiteiksi yhteisesti sovittavalla tavalla.

Kohdan 2.1 raportoinnin alaotsikoinniksi esitetään (nämä alaotsikot voidaan päättää tapauskohtaisesti):

2.1.1 Lämpö ja polttoaineet

2.1.2 Sähkö

(2.1.3 Vesi)

2.2 Yhteenveto energian ja veden kulutuksesta, kustannuksista ja tunnusluvuista

Alla on esitetty kulutustiedon yhteenvetotaulukko yhden valitun tarkasteluvuoden osalta. Tilakohtaisesti voidaan alahuomautuksilla selkeyttää taulukossa esitettyjä lukuja ja tietoja. Energian käyttö ja kustannus lajeittain sekä kokonaiskulutus ja -kustannus on aina esitettävä taulukossa.

Kyseiset taulukon tiedot ovat perusta tilan energian hallinnalle. Raportin muissa osissa (mm. kohdassa 4) kirjataan se, miten kyseiset tiedot kerätään ja dokumentoidaan tilalla jatkossa.

TAULUKKO 1

Energian käytön ja kustannusten nykytila; VUOSI

Energiaohjelma, Energiasuunnitelma

Maatila:

Y-tunnus: Tilatunnus:

Tuotannon määrätiedot 3)

.....

Vuosi	Energian kulutus ja kustannus		Energian ominaiskulutus kWh/..... (2)	Huom!
	MWh/a	€a		
Lämpö ja polttoaineet(1)		
- Ostettu: polttoöljy, nestekaasu ym..				
- kiinteistöjen lämmitys				
- tuotanto				
- työkoneet		
- Oma: hake, klapit ym. ...				
- kiinteistöjen lämmitys				
- tuotanto				
- työkoneet				
Sähkö		
- kiinteistöjen lämmitys				
- tuotantolaitteiden sähkö				
- muu				
Vesi (kulutus yksikössä 1000 m ³ /a)			
Kaikki energian kulutus yhteensä		

Huom:

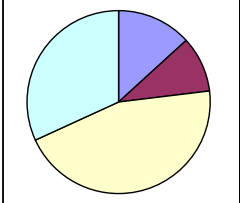
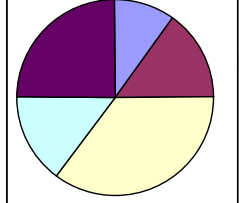
- 1) Harmaalla korostetut kohdat täytetään kaikissa tapauksissa ja esitetyin yksiköin
- 2) Ominaiskulutusperuste päätetään tapauskohtaisesti ja tuotetaan mahdollisuuksien mukaan tai esitetään jatkotoimenpiteeksi vrt. 3)
- 3) Esitetään tuotannon määrätiedot tarkasteluvuodelta (jonka perusteella lasketaan ominaiskulutukset)

2.3 Energian ja veden kulutusjakaumat

Tässä kohdassa esitetään mahdollisuuksien mukaan tiedot ja arviot energian käytön jakaumasta; lajeittain ja käyttökohteittain tarkoituksenmukaisella tavalla. Esitetyn jakauman luotettavuus arvioidaan ja kirjataan.

Jakauman tuottaminen ei ole itsetarkoitus, vaan sillä on tarkoitus varmistua, että huomio kiinnitetään maatilan merkittävimpiin energian käyttökohteisiin ja että energian säästö- ja kannattavuuslaskelmat perustuvat suuruusluokaltaan oikeaan nykytila-arvioon. Jakauman laadinnan yhteydessä on samalla järkevää arvioida käyttökohteiden nykyistä energian käytön tehokkuutta ja parantamismahdollisuuksia.

Esimerkki jakauman esitystavasta:

<p>Sähkö</p> 	<p>Sähkön käyttökohteet (suuruusluokka-arvio):</p> <ul style="list-style-type: none"> - - (mitattu erikseen) - - ... 	<p>Polttoaineet</p> 	<p>Polttoaineiden käyttökohteet (suuruusluokka-arvio):</p> <ul style="list-style-type: none"> - - - - -
---	--	---	--

Jos jakaumatarkastelua ei ole laskennallisesti ja perusteltavissa olevin selvityksin tehty, ei jakaumaa tule riittämättömin laskenta- tms. perustein esittää tässä lainkaan. Tärkeää on esittää tässä tarvittavat jatkotoimet energian käytön ja kustannusten riittävän luotettavan jakauman tuottamiseksi tai tehtyjen arvioiden täsmentämiseksi sekä jakaumatiedon vuosittainen päivityssuunnitelma.

3 Energiatehokkuuden ja uusiutuvien energioiden käytön nykytila

Kohdassa 3 energiasuunnittelija voi omilta asiantuntija-alueiltaan esittää huomioita ja johtopäätöksiä energiatehokkuuden ja/ tai uusiutuvien käytön nykytilasta sekä muilta osin tärkeimmiksi arvioimistaan lisäselvitystarpeista ja jatkoehdotuksista.

Ohjeistuksena erityisesti painotetaan, että raportoinnin painopiste on kohdassa 4, jossa esitetään ja raportoidaan säästöehdotukset ja sovitut jatkotoimet. Jos ehdotuksia tai sovittuja jatkotoimia kertyy kohteesta niukasti, tähän kohtaan on energiasuunnittelijan mahdollisuus kirjata omaa näkemystään kohteen nykytilasta ja arvioimistaan järkevistä jatkotoimista.

3.1 Energiatehokkuuden nykytila ja kehittymismahdollisuuksia

Kuvataan mahdollisuuksien mukaan energiatehokkuuden nykytilaa ja arvioituja tehokkuuden parantamisen painopistealueita. Jatkotoimenpide-ehdotukset, olivat ne sitten selkeitä säästöehdotuksia (käyttötapaamuutos, investointi tms.) tai muita (kulutusseurannan tehostaminen, määritellyn mittauksen toteutus esim. säästöpotentiaalın varmistamiseksi, investointitarpeen selvitys jne.) esitetään ja raportoidaan sanallisesti selkeästi kohdassa 4 ja kootusti taulukossa 2.

3.2 Uusiutuvien energioiden käyttö ja tuotanto

Esitetään tarkoituksenmukaisella laajuudella yleisesti maatilan mahdollisuudet tehostaa omaa uusiutuvien energian käyttöä sekä maatilan mahdollisuuksia uusiutuvien energioiden tuottamiseksi markkinoille:

- maatilan energian käytön korvaaminen taloudellisesti uusiutuvilla energioilla tai nykyisen uusiutuvan energian käytön lisääminen
- nykyisen uusiutuvan energian käytön energiatehokkuuden parantaminen
- uusiutuvien energian tuotannon alkaminen/ lisääminen tilalla.

Sovitut uusiutuvien energiamuotojen jatkotoimenpiteet raportoidaan ja kuvataan kohdassa 4 ja ne kootaan taulukkoon 2.

4 Jatkotoimenpiteet ja tehtävät

Sovitetaan yhteisesti tärkeimmät tehtävät energiatehokkuuden jatkuvaksi parantamiseksi ja uusiutuvien energioiden käytön ja tuotannon tehostamiseksi; niiden tavoitteet, odotukset tuloksista, annetut resurssit, nimetään tekijät, seurantavastuu ym. Tavoitteena on, että energiasuunnittelija neuvontapäivän aikana opastaa ja antaa tilan henkilöille mahdollisimman käytännönläheisiä valmiuksia itse huolehtia sovittujen tehtävien toteuttamisesta tai käynnistämisestä sekä opastaa tilaa hankkimaan tarvittavat lisätiedot ja asiantuntija-avun laitetoimittajilta, energiakatselmoijilta, puuenergianeuvojilta tms.

Yhteisesti sovitut seuraavat tehtävät kuvataan toimenpiteittäin riittävän selkeästi tekstissä ja esitetään tiivistetysti taulukkomuodossa taulukossa 2 esitetyin otsikoin (taulukon 2 sarakkeet 1, 2, 5 ja 6 täytetään aina).

On huomattava, että epäluotettavia tai epävarmoja arvioita energiatehokkuuden nykytilasta tai ehdotuksia säästötoimenpiteistä ei pidä tilalle esittää, vaan kenttätyön aikana epäselviksi tai epävarmoiksi jäävät säästömahdollisuudet (epävarmuutta tai puutteellisia tietoja säästöpotentiaalista, kannattavuudesta, vaikutuksista tuotantoon tms.) on syytä sopia täsmennettäväksi jatkotoimenpiteinä.

Sellaiset tulevaisuudennäkymät tai odotettavissa olevat muutokset tuotannossa ja toiminnoissa, joilla on vaikutusta ehdotettavien jatkotoimenpiteiden valintaan, toteutukseen tai niiden ajoitukseen, kirjataan raporttiin joko tähän kohtaan tai haluttaessa kohtaan 1 tai 2.

TAULUKKO 2 Maatilojen energiaohjelma Energianhallinnan palvelut; Energiasuunnitelma Käynnistys pvm...../.....200.. Maatila:..... Y-tunnus:..... Tilatunnus:.....						
Rev 1 .../....200.. ; Tekijä.....			Rev 2 .../....200.. ; Tekijä.....			
Rev 3 .../....200.. ; Tekijä.....			Rev 4 .../....200.. ; Tekijä.....			
Sovitut toimenpiteet	Raportin kohta	Energiansäästö- tavoite/ MWh/a ja €/a	CO ₂ - päästö- vähennys- tavoite 1000t /a	Vastuu- henkilö	Aikataulu	Huom
<i>Yleiset toimenpiteet</i>						
.....	4.1.1					
.....	...					
<i>Energiatehokkuustoimenpiteet</i>						
.....	4.2.1					
	...					
<i>Uusiutuvien energiamuotojen käytön ja tuotannon tehosta- minen</i>						
..	4.3.1					
	..					
<i>Muut</i>						
...	4.4.1					
	..					

4.1 Yleiset toimenpiteet

4.1.1 Jatkotoimenpide 1

4.1.2 Jatkotoimenpide 2

4.1.3 ...

4.2 Energiatehokkuustoimenpiteet

Silloin, kun esitetään investointeja tai kustannuksia aiheuttavia säästötoimenpiteitä, on myös esitettävä toimenpiteelle kannattavuuslaskelma ja sen perusteet (tai tarvittaessa jatkotoimenpiteenä tapa, jolla kannattavuuden arviointi saadaan riittävän tarkasti tehdyksi toteutuksen varmistamiseksi).

4.2.1 Jatkotoimenpide n

4.2.2 Jatkotoimenpide ...

4.2.3 ...

4.3 Uusiutuvien energioiden hyödyntämisen ja tuotannon tehostaminen

4.3.1 Jatkotoimenpide m

4.3.2 Jatkotoimenpide ...

4.4 Muut

4.4.1

Sovittujen tehtävien toteutuksen seurannasta sovitaan yhteisesti ja seuranta toteutetaan sovitun aikataulun mukaisesti. Jatkossa maatila raportoi maatilojen energiaohjelman puitteissa sovitulla tavalla toteuttamistaan jatkotoimenpiteistä ja mahdollisuuksien mukaan niiden energiatehokkuusvaikutuksista, energian säästöistä (MWh/a ja €) sekä CO₂-päästöjen lasketusta vähenemisistä.

Liite 1

Täytetty esitietolomake:

Luonnos 29.6.2009

Maatalouden energiaohjelman viestintäsuunnitelma

1. Ohjelman markkinointi ja viestintä

1.1. Tavoitteet

Ohjelman viestinnän ja markkinoinnin tavoitteena on tukea sen menestyksellistä toteuttamista ja varmistaa sen tulosten vaikuttavuus.

Viestintäsuunnitelmaa laadittaessa on oletettu, että maatalouden energiaohjelman käynnistyy syksyllä 2009. Hyvä ajankohta olisi viikolla 41, jolloin vietetään valtakunnallista Energiansäästöviikkoa.

Tavoitteena on levittää mahdollisimman käytännön läheistä tietoa laajasti maatalojen tietoon hyödyntäen alla kuvattuja verkostoja ja sidosryhmiä sekä tiedotusvälineitä yleismedioista maatalouden tiedonvälitykseen erikoistuneisiin kohderyhmän mediaan. Viestinnän tavoitteena on myös tukea energianeuvojien ja -katselmoijien omaa markkinointia sekä tarjota neuvoille ja katselmoijille markkinoinnin välineitä. Viestintä lisää myös yleistä tietämystä maatalouden energiakysymyksistä.

1.2. Graafinen ilme

Joulukuussa 2007 allekirjoitetuille energiatehokkuussopimuksille suunniteltiin yhtenäinen graafinen ilme Energiatehokkuussopimusten ilme Graafinen ohjeisto.

Mainitussa ohjeistossa on eri toimialoille määriteltä oma väritus. Maatalouden energiaohjelmalle varattiin ilmeen suunnittelun yhteydessä väriksi vaaleanvihreä. Energiatehokkuussopimusten logon ja mainitun tunnusvärin käyttö on varsin perusteltua maatalouden energiaohjelman yhteydessä, sillä siten ohjelma kytkeytyy laajempaan kansalliseen energiatehokkuuden edistämisen brändiin.

Jos tämä valmis ilme otetaan käyttöön, ei graafisen ilmeen suunnitteluun tarvita resursseja.

2. Markkinointivaiheen ja ohjelman toteutusvaiheen viestintä

2.1 Keskeiset toimijat ja niiden rooli

Ohjelmataason viestintää suunnittelevat ja toteuttavat yhdessä energiaohjelmaan osallistuvat toimijat; valtion hallinto, toimialajärjestöt, operaattori sekä neuvontaorganisaatiot.

Valtion hallintoa ja viestintää toteuttavat tahot:

- maa- ja metsätalousministeriö
- maaseutuvirasto (MAVI)
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Motiva Oy (operaattori)

- maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (Tike)
- TE-keskukset, yritys- ja maatalousosastot
- ProAgria, Metsäkeskus ja muut energianhallintapalveluja tuottavat tahot

Toimialajärjestöt:

- Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y.
- Svenska Lantbruksproducenternas centralförbund SLC
- Puutarhaliitto PL
- Kauppapuutarhaliitto r.y

Muut viestintää toteuttavat tahot:

- Maatalousalan perusopetuksen oppilaitokset
- Ammattikorkeakoulut, jotka kouluttavat energianeuvojia

Ohjelmaan liittyvän yleisen viestinnän käytännön toteuttamisesta vastaava organisaatio on nimettävä hyvissä ajoin. Tehtävä soveltuu käytännössä ohjelman operaattorina toimivalle Motiva Oy:lle. Viestinnän roolit ja vastuut suhteutetaan em. toimijoiden tehtäviin ja vastuisiin ohjelman toteutuksessa.

2.2. Sidosryhmät ja niiden rooli

Sidosryhmät viestivät oman toimialansa paikallisissa, alueellisissa tai valtakunnallisissa yhteyksissä tai oman tuotantolinjansa edustajille.

Sidosryhmien kautta tieto ohjelman käytännön toteutumisen haasteista ja tuloksista välittyy myös ohjelman johtoryhmälle. Sidosryhmät voidaan jakaa eri tasoihin, esim. valtakunnallisiin, alueellisiin ja paikallisiin ryhmiin. Seuraavassa on esitetty esimerkkejä ryhmittelyistä.

Valtakunnallinen taso

- Vastuullinen viranomainen/viranomaiset MMM, MAVI, Tike
- Alan keskusjärjestöt (sekä niiden alueverkostot)

Alueellinen/maakunnallinen taso

- TE-keskukset
- Tuottajajärjestöjen alueverkostot
- Alueelliset energiatoimistot
- ProAgria
- Metsäkeskukset
- Puuenergianeuvojat
- Energiakatselmoijat

Paikallinen taso

- Kunnalliset maaseutuneuvojat
- Maatilat, maatalous- ja puutarha-alanyritykset
- Tuottajajärjestöjen paikallisyhdistykset

Kohde- ja sidosryhmiä ovat myös alaan liittyvät muut järjestöt, kuten maa- ja kotitalousnaiset, sekä erilaiset alueelliset ja paikalliset yhdistykset.

2.3. Viestinnän välineet

LEHDISTÖTIEDOTUS

Media on keskeinen väline uuden maatalouden energiatehokkuusohjelman markkinoinnissa. Jotta tieto ohjelmasta saavuttaa laajasti maatalouden harjoittajat, on viestinnässä pyrittävä mahdollisimman laajaan mediakattavuuteen. Lehdistölle järjestetään tiedotustilaisuus kun ministeriöt ja tuottajajärjestöt allekirjoittavat energiatehokkuussopimuksen. Lehdistötiedotuksen kautta saavutetaan myös suuri yleisö, joka tulee näin tietoiseksi maatalouden piirissä tapahtuvasta työstä energiatehokkuuden parantamiseksi.

Valtakunnallisen tiedotuksen tavoitteena on saavuttaa mahdollisimman laaja mediakattavuus lähtien valtakunnallisista ja alueellisista päivälehdistä, sähköisistä medioista, taloustoimituksista, maatalousalan julkaisuihin. Tärkeitä toimittajaryhmiä ovat Maataloustoimittajat, Ympäristötoimittajat ja Taloustoimittajat.

UUTISKIRJEET

Ohjelmakauden markkinointivaiheessa on syytä koota hyvät sähköpostijakelulistat sidosryhmistä, joille tietoa ohjelmasta ja energiatuista jaetaan. Jatkossa uutiskirjeissä kerrotaan ajankohtaisista asioista, kuten seminaareista ja työpajoista, joita maatalouden energiakysymyksistä energiatehokkuusohjelman nimissä järjestetään.

INTERNET

Ohjelman perustiedot ja perustietokaavakkeet löytyvät valtakunnallisia palveluja tarjoavilta www-sivuilta, kuten Mavi ja Motiva Oy. Maatalouden Agronet-portaali ja maksullinen Farmit.net -portaali ovat tärkeitä www-tiedonvälitykseen, samoin ProAgria tai muut energianeuvontaa toteuttavat organisaatiot. Www-sivuille on tärkeää tuottaa myös konkreettisia esimerkkejä toteutuneista energiakatselmuksista ja -suunnitelmista.

Maatalouden energiatuista sekä tuetuista energiakatselmuksista tieto jaetaan TE-keskusten www-sivujen kautta.

TAPAHTUMAT JA SEMINAARIT

Keskeinen tapahtuma on vuosittaisen Farmari-messun yhteydessä järjestettävä energiaseminaari, jonka teemana ovat kulloinkin keskeiset maatalouden energiakysymykset. Alueellisissa ja tuottajajärjestöjen järjestämissä tilaisuuksissa viestiä vievät aktiiviset energianeuvojat ja -katselmoijat.

Maatalouden energiakatselmuksista, -suunnitelmista ja energianeuvonnasta järjestetään vuosittain ajankohtaisseminaari, johon kutsutaan neuvojat ja niitä kouluttavat tahot. Ajankohtaisseminaarin yhteydessä järjestetään työpajoja, joissa energianeuvojien ja -katselmoijien työtä, eri tuotantosuuntien ja erikokoisten tilojen asioita voidaan ruotia tarkemmin.

Hyödynnetään Energiansäästöviikon (vk 41) muille toimijoille suunnattuja materiaaleja ja tietoiskuja.

PAINETTU ESITE

Ensivaiheen yleisluonteisempi esite on toteutettu jo yhteistyössä. Esitteen julkaisijana on maa- ja metsätalousministeriö. Esite on toteutettu sekä suomen että ruotsin kielellä.

Maatalouden energia-asioista tehdään lisäksi laajempi yleisesite, joka toimii keskeisenä ohjelman markkinoinnin välineenä. Siinä esitellään eri tuotantomuodoille sopivassa muodossa energiankäytön tehostamisen mahdollisuudet tuotantorakennusten suunnittelussa, käytössä, työkonien hankinnassa ja käytössä. Esitteessä on mahdollisuuksien mukaan mahdollisimman konkreettisia esimerkkejä tiloista, joissa on toteutettu energiakatselmus tai joille on laadittu energiasuunnitelma. Esitteessä kerrotaan myös uusiutuvan energian tuotannon ja käytön mahdollisuuksista. Siinä on yhteystiedot lisätietojen lähteille.

MUUT

Maatalouskalenteri, vuoden 2011 kalenteriin tiedot.

2.4. Viestinnän käytännön toimet

TIETOA MAATILOILLE

- Esite, jossa hyvin esimerkein annetaan vinkkejä eri tuotantosuuntien maataloille energian käytöstä, energiankäytön tehostamisesta ja uusiutuvan energian tuotannon ja käytön mahdollisuuksista:
 - o esite on esimerkiksi 24-sivuinen, koko A4 tai esitekansio, jossa on esitelty yleisesti maatalouden energiaohjelma ja johon voi liittää esimerkkikortit erituotantosuuntien tilojen energiatehokkuudesta, energiatehokkaista hankinnoista (koneet ja laitteet) ja maatalouskoneiden energiatehokkaasta käytöstä sekä uusiutuvasta energiasta. Esite toimii myös yleisemmin ohjelman markkinointivälineenä.

LEHDISTÖTIEDOTUS

Kun maatalouden energiaohjelma on hyväksytty ja toimialasopimus allekirjoitetaan, järjestetään valtakunnallinen lehdistötilaisuus, jossa on mukana ministeri Sirkka-Liisa Anttila ja myös työ- ja elinkeinoministeriön edustaja. Mikäli ministerit ovat estyneitä, tilaisuuksissa esiintyy muu korkean tason puhuja ministeriöistä sekä luonnollisesti ohjelmaa valmistelevien tahojen edustajat.

Kutsu tiedotustilaisuuteen ja tilaisuuden lehdistötiedote jaetaan laajalla jakelulla valtakunnallisiin ja alueellisiin medioihin ja uutistoimistoihin sekä maatalousalan toimittajille.

Juttuvinkit alan tunteville toimittajille, säännöllinen yhteydenpito alan lehtiin.

Kun ohjelma on alkanut, sen tuloksista tiedotetaan vuosittain perustuen ohjausryhmän tuottamaan vuosittaiseen yhteenvetoraporttiin.

SIDOSRYHMÄViestintä

Sidosryhmille lähetetään ohjelman markkinointivaiheessa uutiskirje.

Tietoa ohjelman käytännön asiasisällöistä, energiakatselmusten tuloksista jne. välitetään edelleen maatalouden energianeuvoja- ja -katselmoijakoulutusten järjestäjille ja toteuttajille. Tämä on mahdollista esimerkiksi järjestämällä teemaseminaareja aiheesta.

MARKKINOINTIVÄLINEET

- Ensivaiheessa MMM:n tekemä esite (su ja ru).
- Tietoa maataloille, laaja esite, joka sisältää mm. tarkempaa tietoa energiasuunnitelman laatimisesta, esimerkkejä hyvistä käytännöistä, tietolähteitä ym. tilalle hyödyllistä tietoa.

- Markkinointikirje/Tiedotepohja
- Artikkelit energiatehokkuusohjelmasta
 - Tarjotaan valikoiduille toimituksille ja luottotoimittajille juttuideoita
 - Mahdollisia valmiita artikkeleita alan lehtiin
 - MotivaXpress-lehti
- Lyhyt neuvonta-aineisto PowerPoint-muodossa neuvojien käyttöön paikallisia tapahtumia varten

VERKKOSIVUT:

Perustiedot ohjelmasta kootaan operaattorin (Motivan) www-sivuille. MMM:n, TEM:n, Mavi:n, ProAgrian sivuille tulee ainakin linkki energiatehokkuusohjelman sivuille. Agronet.fi ja Farmit.net (maksullinen) -portaaleihin tehdään myös asiasta perustiedot ja linkit tärkeille sivuille.

TAPAHTUMAT/MESSUT

- Aihe esille Farmari-messut 2010 ja 2011
- Vuosittain järjestetään maatalouden energianeuvojille ja -katselmoijille seminaari, johon sisältyy työpajoja

3. Aikataulu

VUOSI 2009

Toimenpide	Heinäkuu	Elokuu	Syyskuu	Lokakuu	Marraskuu	Joulukuu
Lehdistötiedote				Toimiala-sopimuksen allekirjoituksen yhteydessä		
Tapahtuma /seminaari	Farmari-messut			KoneAgria Energiansäästöviikko		
Tietoa maataloille				X	X	X
Sidosryhmätiedote				X		X
Kohdeartikkelit				X	X	X
Verkkosivut				X		
Ensivaiheen esite	X	X	X	X	X	X
Tarkempi esite				X	X	X
Energiasuunnittelijakoulutus			X		X? tai	X?

VUOSI 2010

Toimenpide	Tammi-helmikuu	Maalis-huhtikuu	Touko-kesäkuu	Heinä-elokuu	Syys-lokakuu	Marras-joulukuu
Tapahtuma /seminaari				Farmari-messut	KoneAgria	
Kohdeartikkelit			X		X	
Tietoa maataloille	X	X	X	X	X	X
Sidosryhmätiedote	X		X		X	
Energiasuunnittelijakoulutus						

MMM:n vuonna 2009 julkaisemat työryhmämuistiot

ISSN: 0781-6723 (Painettu)
ISSN 1797-4011 (Verkkojulkaisu)

- 2009:1 Lannoitevalmistesektorin tulevaisuuskatsaus vuosille 2009 – 2013
ISBN 978-952-453-455-0 (Painettu)
ISBN 978-952-453-456-7 (Verkkojulkaisu)
- 2009:2 Korkeustieto-yhteistyöryhmän loppuraportti
ISBN 978-952-453-461-1 (Painettu)
ISBN 978-952-453-462-8 (Verkkojulkaisu)
- 2009:3 Pienten ja keskisuurten yritysten kokemia elintarvikelainsäädännön ja -valvonnan ongelmia selvittävän hanketyöryhmän raportti
ISBN 978-952-453-465-9 (Painettu)
ISBN 978-952-453-466-6 (Verkkojulkaisu)
- 2009:4 Maa- ja porotalouden luopumistukijärjestelmän jatkamistyöryhmän muistio
ISBN 978-952-453-471-0 (Painettu)
ISBN 978-952-453-472-7 (Verkkojulkaisu)
- 2009:5 Tulvariskityöryhmän raportti
ISBN 978-952-453-475-8 (Painettu)
ISBN 978-952-453-476-5 (Verkkojulkaisu)
- 2009:6 Maa- ja metsätalousministeriön geenitekniikkastrategia ja toimenpideohjelma vuosille 2009-2013
ISBN 978-952-453-479-6 (Painettu)
ISBN 978-952-453-480-2 (Verkkojulkaisu)
- 2009:7 Metsäkeskusten metsätietotyöryhmä
ISBN 978-952-453-491-8 (Painettu)
ISBN 978-952-453-492-5 (Verkkojulkaisu)
- 2009:8 Kohti happamien sulfaattimaiden hallintaa. Ehdotus happamien sulfaattimaiden aiheuttamien haittojen vähentämisen suuntaviivoiksi
ISBN 978-952-453-493-2 (Painettu)
ISBN 978-952-453-494-9 (Verkkojulkaisu)
- 2009:8a På väg mot kontroll av de sura sulfatjordarna. Förslag till riktlinjer för minskning av de olägenheter som sura sulfatjordar orsakar
ISBN 978-952-453-495-6 (Painettu)
ISBN 978-952-453-496-3 (Verkkojulkaisu)
- 2009:9 Maatilojen energiaohjelman toimeenpanoa valmistelevan työryhmän loppuraportti
ISBN 978-952-453-497-0 (Painettu)
ISBN 978-952-453-498-7 (Verkkojulkaisu)

